

TREMTINYS

RESPUBLIKINIO KLUBO „TREMTINYS“ TARYBOS LEIDINYS

LAIKRASTIS ĮKURTAS 1988 m. SPALIO 27 d. KAUNE

**KESTUTIS —
DIDYSIS LIETUVOS
KUNIGAIKŠTIS**

MŪSU TIKSLAS LAISVĖ

Miei Lietuvos žmonės, mes susirinkome čia tokie skirtini— ir išsilavinimu, ir amžiumatačiu kartu ir artimi. Kas mus jungia? Mes viisi stovime po Jézaus kryžiumi, po trispalve vėliava su vienu šventu troškimu širdyse — tuo pačiu, kuris pagimdė Vasario 16-aąj. Už daugelio Jūsų pačių ilgas tremčių ir lagerių stažas. Ir kai fizinius teroras ir neteisybė peržengia visas Dangaus ir Žemės galimas ribas, engiamieji prisimena turį nepavergtą dvasią. Mūsų taučiai tokia kritinė priespaudos riba tapo septintuojo dešimtmečio pabaiga. Toliau nebuvo kur eiti. Iš nepavergtos tautos sielos gelmių išsiskleidė ugninė Romo Kalantos žiedas. Tai ypatinga Apvaizdos lemtini paženklinti 1972 metai. Tais metais pasirodė Lietuvos katalikų Bažnyčios kronika, kuri sausa faktų kalba skelbė apie barbarišką lietuvių katalikų diskriminaciją, kartu gindama mūsų kalbą, tikėjimą. Nepalažė jos lageriai, tremtys, ji stiprėjo, išijo tarptaubinių autoritetą. Ja pasekė „Aušra“, vėliau „Dievas ir Tėvynė“, „Rūpintojėlis“, „Alma Mater“, „Perspektyvos“, „Vytis“. Vėl šių dienų knygnešiai, kaip ir Valančiaus laikais, užsimojo teisingu žodžiu gintis nuo valstybės organizuotos neteisybės. Plumpa, Petronis, Stasaitis, V. Jaugelis — teisti už pareiškimus ir

maldaknygių gamybą. N. Sadūnaitė, Navickaitė, O. Pranckienaitė — už Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką, kitą religinę leidybą. S. Pečeliūnas, V. Skudoris, G. Iešmontas — už „Perspektyvas ir Alma Mater“. A. Terleckas, Sasnauskas, B. Gajauskas — už „Vytį“, istorinių faktų rinkimą. Ir vėl už kalėjimo vartų dingsta Buzas, Janulis... Gyd. Statkevičius, P. Cidzikas "gydomi" nuo pažiūrų psichiatrinėse.

Na, msištautojai? Trijų milijonų lašeli ant karsto imperijos akmens, ar jūs dar gyvi?

Isidėmėkite "prieš vėjų nepapūsi" teoretikai — "Kronika" ir "Aušra" tebeineina. Susikuria Tikinčiųjų teisėms ginti komitetas ir Helsinkio grupė. Instinktyviai jausdamas, kad laisvės garantija yra gili dora, ir glausdamasis prie antgamtinės galybės, jaunimes plosta į Siluvą. Isauga mūsų krikščioniškumą ir tautiškumą sujungę Eucharistijos bičiuliai. Po mūsų Sventovui skliautais, slaptuose jaunimo bureliuose prašome Mariją palengvinti vergiją ir giedame niekada nepamirštą savo himną "Lietuva, Tėvyne mūsų". Prieš ką jūs išdiriote — paklaus tardytojai. Toliau Helsinkio grupės nario V. Petkaus, Kunigų A. Svarinsko, S. Tomkevičiaus teismai. Kun. B. Laurinčiaus mirtis po ratais. Kun. J. Zdebskio žuvimas autoavarijoje. Na ko jūs tikičiai, kokios laisvės jums trūksta? Sūmami kun. J. K. Matulionis, R. Žemaitis.

1987-ųjų rugpjūčio 23- ioji. Ji subrendo. Kiekvienas doras lietuvis ją pergyveno, pakartojo daugybę kartų, kai nepabudamas nieko, pasielgdavo pagal sąžinę. Idiekiame savo vaikams, kad nepaisant visų praradimų, tauta niekuomet nepralaimi, kai paklūsta sąžinėi. "Tiesa padarys jus laisvus" — pažadėjo mums tas, kuris vienintelis driso save tituluoti Tiesa ir Gyvenimu. Visi gerai žinome tautos valliajokiu uniju, jokių reichų, jokių sąjungų! Manau, ne aš vienas sapnuoju, kaip tankai išvažiuoja Vilniaus keliu į rytus. Jeigu galimai trokšime ir tyra sąžine melsime Viešpati laisvės gėrio, kuri Popiežius Jonas Paulius II aptaria kaip vieną didžiausių tiek pavienio žygoaus, tiek tautos vertybų — išvys. Sventas troškimas, meilė parodys kelia, suras dorų priemonių, išvysdys viską, kas logiška ir protinga.

Pasaulis gal nebus kurčias pavergtų šauksmui. Padarykime viską, kad šiaisiai metais jis išgirstų tvirtą lietuvių tautos balsą: Dievas! Laisvė! Nepriklausomybė!

1989.II.04 Kun. Robertas GRIGAS
Kalba pasakyta politinių kalinių susitikime Kaune, kuri organizavo klubas "Tremtinys" ir politinių kalinių globos grupė.

Už ką suteikiamas Didvyrio vardas?

**ELENA
SPIRGEVIČIŪTĖ**

**STASĖ
ŽUKAITĖ**

ATA

19 metu,

26 metu,

**TRAGIŠKAI ŽUVO 1944.01.03
GINDAMOS SAVO GARBĘ**

Stasė Žukaitė buvo gimusi 1916m. vasario 12d. netoli Kauno neturtingų tėvų šeimoje. Baigusi predžios mokyklą, stojo dirbtini pramonės įmonėn, kad tuo būdu užtikrintų sau ir savo tėvams pragyvėjimo šaltini. Darbe ji buvo visada tvarkinga, darbštī, sažininga ir sumenė. Įmonės vadovybės todėl ji buvo tinkamai įvertinta - jai paskirtos aukščiausės pareigos. Pastaruoju metu ji buvo vieno fabriko vyriausias meistrė. Už jos tiesumą, kilnų būdą, valingumą, draugiškumą, pasiaukojimą kitų reikalus ginant St. Žukaitė buvo artimyjų, bendradarbių ir pažištamų mylima ir gerbiama. Jos netekę, liddi visi artimieji ir bendradarbiai bei draugai.

Elena Spirgevičiutė buvo gimusi 1924m. gruodžio 22d. Kaune, tarnautojų šeimoje. Baigusi predžios mokyklą, ji išstojo į "Saulės" mergaičių gimnaziją, kuria baigė praėjusias metais. Ji taip pat buvo Kilnaus ir Švelnaus būdo, tvarkinga ir pavyzdingo lietuviatė; darbštī ir draugiška mokykloje ir privačiai gyvenime. Dėl visų tų savo privelumų E. Spirgevičiutė buvo mylima savo mokytojų, mokslo draugų ir artimyjų. Ji paliko savo dienoraštį, iš kurio atsispindi jos tikrai kilni siela ir rimtos pažidros išgyvenimais.

Jų tragiską mirtis ir jos aplinkybės ilgai bus pavyzdžiu mūsų moterims kilnaus moteriško būdo, tvirto ir valingo bei aiškaus nusistatymo, didžio lietuvių moters garbės pajautimo; tai pavyzdys, kuris primins, kaip lietuvių moteris moka ginti savo garbę.

Tebūnė toms garbingoms lietuviems lengva tėviškės žemelė.
"ATEITIS" 1944. I. 12

ČEPONIO, ŽYGDARBIAI"

Mūsu gyvenime jaučiamas nemažas permainas, tačiau daugelis sastangos laikmečio aukštųjų valdininkų, kalbėdami apie pertvarą, vis dar išskabina laikosi tamiosios praeities recidyvą, ignoruoja elementarinio tarybinio žmogaus teisę žinoti ir girdeti tik tiesą, pažeidžią pagrindinę nuostatą apie kalbų ir darbu vienybę.

Pvartykime kauniečių Česlovo ir Sabinos Spirgevičių surinktą medžiagą. Ji -- tarsi atvira, ne-uzgijanti žaista, atsižverusi dėl smurtinės artimų žmonių netekties, apibarstyta partinės, saugumo ir prokurorinės demagogijos "druska", galinti būti nesi-skaitymo su tarybinio išstatymo reikalavimais etalonu. Žvelgiame į tuo laiko pagelstusius dokumentus, klausomės žmonių pasakojimų ir nesitiki, kad plėšikams, žagintojams suteiktami Tarybų Sajungos Didvyrių vardai. Tuo tarpu darbėtaus, nagingo ir ramaus žmogaus, tarnavusio tautos interesams, vardas apraizgytas melo ir prasmimynus voratinkiniams.

... Kauno gyventojai dar iki šiol atsimena Spirgevičių ir Čeponių šeimas. Daugelis mėna Spirgevičių šeimos tragediją bei A.Čeponio ir jo bendrininkų "didvyriškai pasiaukojančią" kovą pries...?

Prašau ši pareiškima pateikti visuomenei. Tegul demokratijos ir viešumo aplinkoje išryškėja tikri darbai tu, kurie jau daug metų vadinti didvyriais ir ra-ginama iš jų imti pavyzdį jaunimui.

x x x

1944m. iš sausio 3-osios į 4-osios naktį Kaune, buvusioje Tvirtovės alėjoje Nr. 91 (dabar tai V. Juro g. ir Taikos pr. kampinis daugiausiai namas) apie 21.30 val. į kiemo vartelius pasibeldė keletas vyrų. Pasivadintę policininkais, jie liepė išleisti į vidų. Tėvelis, Stasys Spirgevičius, mėjės atrakinti vartelių, grįžo su keturių ginkluotais vyrais. Jie turėjo užsikišę už diržų granatas, rankose laikė automatus. Vienas atvykėlių kalbėjo lietuviškai, kitis trys - rusiškai. Jėjė į kambarį, jie ėmė puotauti, o apgirtę - siuntėti. Mamos sesuo Stasė Zukaitė, kuri gyveno tame pačiame kieme, tik kitame namelyje, išgirdusi triukšmą, atėjo pas mums, tačiau atgal išbrovėliai jos neišleido. Norėdama kaip nors pasprukti, Stasė pasisiūlė iš savo buto atnešti dar ko nors valygti. Tačiau jos vienos neleido. Kartu nuėjo ir vienas užpuolikas. Stasės bute jis bandė ja išprievertauti, bet mergina atakliai gynėsi (tai girdėjo už sienos buvusi kaimynę) ir jai pasisekė išsprukti pro duris. Mergina bėgo pas kaimynus, šaukėsi pagalbos (nes ten buvo telefonas), bet užpuolikas ēmė ją vytis ir išsėvės iš pistoleto, sužeidé koją. Po to pribėgęs pribėgęs ja šūviu į galvą...

Tuo tarpu mus saugojoje jaunuolė, kuris kalbėjo lietuviškai, atstatės į mus automata, sukinėjo radijo aparato rankenėlės. Didžiausioje baimėje laukėme, kas bus toliau. Man tuomet buvo 13, broliui Česlovui - 7 metai. Automato vamzdžis buvo nukreiptas į tėvelį bei pas mums gyvenusią nesveiką šešiolikmetę mergaitę Kazytę. Vėliau iš to išgaščioji ir pasimirė.

Mano mama, Elena Spirgevičienė, ir sesuo Elenutė Spirgevičiūtė buvo tamposios po visus kambarius. Kokiaisiais tikslais -- nesupratėti. Apie 23 val. į troba grįžo Stasė Zukaitė nuošė banditai ir pareiškė: "Odna svolo ubita". Po to prasidėjo tikras teroras ir gąsdinimai. Kiekvienam iš mūsų kaišiojo prie galvos pistoletą, liepė mums mels-tis, nes esą "atėjo paskutinę mūsų valandą".

Sugrižusi sesuo Elenutė atsisėdo prie mūsų, šalia tėvelio ant sofos.

- Ko jie tave vedžiojosi ir ko nori? - paklausė tėvelis. Elenutė susikrimtusi atsakė:

"Ar neinai tėveli, ko nori vyrai iš moters? Bet aš jau geriau mirsiu..."

Nerukus jā vėl išsivedė. Tuo laiku mano mama, Elena Spirgevičienė gaujosi vadas nusitempi ant aukštoto patenkinti jo geidulių, prižadėdamas palikti šeimą gyva. Po to banditai į kambarį atvedė seserį ir leido su mums atsi-sveikinti. Elenutė kiekvieną mūsų peržegnojo. Kai mama palėkė klausė, kodėl ji taip daro, Elenutė atsakė:

- Aš mirsiu, Jūs gyvensite.

Tuo tarpu atsidarė durys ir lietuviškai kalbantis jaunuolės, kuris mus saugojo su automatu, pasišaukė seserį į gretimą kambarį. Pasigirdo šūvis...

Užpuolikai sugriuvi į mūsų kambarį ir prigrasinio, kad niekur neišeitume ir niekam nepraneštume, nes jie vėl grįžia ir jei neklausysim, jie susprogdins mūs granatomis. Po to viskas, kuris buvo vertingiausia, sumirkė į maišum ir išsinešdino. Likome vieni, apiplėsti, su mūžyta seserimi. Buvo sausio 4d., apie 1 val. nakties. Mes naturėjome net būtiniausiu drabužiu, nes banditai išsinešė ir vaikų rūbus.

Tėvelis su mama, giminės po tos nakties palaidojo Ele-

nutę ir Stasę. Kas galėjo apsakyti mūsų skausmą? Po kurio laiko, 1944m. sausio 24-ąją, Sigulų gatvėje (dabar A.Čeponio), tėvelis pamatė, kad policija išneša iš vieno kiemo negyvą jauną vyra. Tai buvo tas pats banditas, kuris lankėsi pas mūsų tėvelio kostiuminėmis kelnėmis, kurias tąkant išsi-nešė.

Ta pačią dieną, po pietų, atvažiavo policija ir tėveli su mama išvežė ATPAŽINTI NUŠAUTO BANDITO. Jie patvirtino, kad tai tas pats, kuris išvedė Elenutę, mirtinai. Policijoje tėveliams pasakė, kad tai esas ALFONAS ČEPONIS iš Sigulų gatvės. Komjaunuolis, atsiuystas partizanuti, bet tik banditavęs. Tai patvirtino ir vėliau 1944 m. pavasarį pas Muravos kaimo gyventojus policijos rasti pagrobti daiktais, tarp jų buvo ir mūsų.

Sutinkant naujuosius 1944-uosius metus, Francūzų gatvėje, banditali užpuolė dar vieną butą ir apiplėšę visus ten buvusius svečius. Seimininkai (seni Šančių gyventojai) atpažino tarp užpuolikų Alfonsą Čeponį. Tai man papasakojo to išvadicinės svečiuose buvusi Regina Čeponiene.

1959 m. paskelbė Alfonsas Čeponis (kartu su dar dviejų Kauno komjaunuoliais) Tarybų Sajungos Didvyriu, aš, Sabina Spirgevičiūtė-Sultienė, ir mano mama Elena Spirgevičienė, pasipiktinusiems tokia neteisibyje, reikalaudamos, kad būtų panaikintas tokia netaisėtas išsakas (žudikas skelbiamas didvyriu), kreipėsi į įvairias išstaigas.

Buvo apklausta, kiek mūsų žinoma, daugiau kaip 100 žmonių. Mano tardės LTSR saugumo komiteto tarnytojas Maslauskas, mano manymu, doras žmogus, norėjęs atskleisti teisybę, pasivietė mane ir davė tokį žodinį atsakymą:

faktai pasivertino, pas jus buvo Alfonsas Čeponis;

Alfonsas Čeponis buvo mleistas į priešo užnugari, bet ne į Kauną ar jo apylinkes, ir kaip jis čia atsidūrė - neaišku;

mums taip pat nežinoma, kaip jis susitiko su pabėgimaisiais belaisviniais ir kitaais banditais;

niekas iš partizanų jo nepažino, partizaninėje veikloje jis nedalyvavo, o banditavo.

Deja, raštiniu atsakymu iš niekur negavome.

1988 m. pakartotinai kreipiausiu dėl šių faktų į partinės kontrolės komitetą prie TSKP (kur, beje, buvo kreipiantasi ir 1959m.). Atsakymas atėjo iš Lietuvos TSR prokuratūros (jį pagiraše Babraitis), kuriame nėko konkretaus dėl A.Čeponio taip ir neat-sakyta, o pasitenkinta beprasmieku atsirašinėjimu.

Šių metų kovo pirmomis dienomis Valstybės saugumo komitete Vilniuje man buvo perskityta 1959-60 metų tyrimo išvada, kurioje atsispindi tik dalies apklaustų parodymai:

1. Apklausti Muravos gyventojai (iš kur atėjo užpuolikai tą tragiką naktį) ir kur buvo rasti iš mūsų pagrobti daiktais. Pareiškė, kad jė gandai, jog moterys nūžudytos todėl, kad norėjo išduoti partizanus.

2. Apklausus partizanus, pasiškėjo, kad jie nėko neišnijo, jokių žinių apie išdavimą neturėjo.

3. Policininkas Kupetas nustatė, kad politinių motyvų muždymas netebo. Jis pareiškė, kad vienos užpuolikų atpažintas.

Šią išvadą pagiraše: Perensas, Mikalauskas, Solominas, Liudis, Galinaitis ir Maslauskas.

Eminis klausimas, dėl ko mes kreipėmės į partinės kontrolės komisiją prie TSKP, kad A.ČEPONIS NEGALI BŪTI VERTAS DIDVYRIŠKO VARDO, kr. prasymas įt snuliuočių žudikui taip ir liko be atgarsio.

Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tardymas 1959 metais buvo atliktas kruopščiai. Surinkta medžiaga suriešta dviemuočio tomuose, kuriuose daugiau kaip 500 pel. Tik kodėl ji iki šiol laikoma paslaptyje ir niekam nerodoma.

Su pagarba --

Sabina SPIRGEVIČIŪTĖ-SULTIENĖ

X X X

Liudininkai tvirtina, kad A.Čeponis sumilausė kojų ne vokiečių tvarkinius sprogdimamas, kaip kuria mita P.Štaras. O girtas paslydyti ant ledo, be nesant pavogtu daikų mantą po Spirgevičiūtės žudynių. Šebris mugabeno jį į Muravos pirtį pas savo bendrą, o po to pergabено į Šančius pas motiną.

A.Čeponio "didvyriško" mito kūrėjai P.Štaras ir "Komunisto" žurnalo redaktorius A. Virėlis dvejina melu vienas kitą ir klaidina visuomenę.

Antai, P.Štaras knygoje "Drąsios širdys" iš anksto lyg ir apsidraudžia: "...tai buvo ne gyvenimas, o tikrovės sekama pasaka". Tad gal pasekime ja:

"... mes vistiek tėjome susproginginti geležinkelio tarp Palėmono ir Pravieniškių... truktelėjome virvelę. Platformos virto nuo pylimo..., hitlerininkai atidengi ugnį. A.Čeponis buvo sužeistas.Draugai mugabeno į Vaistaviškių kaimą. Ten išgaudinome policininkus, kurie plakė nepaklusniuosius ir spaudė moteris.Vaistiečiai dėkojo partizanams už grąžintą turą...A.Čeponių draugai mugabeno pas tévus...gastapas susekė ir apsu po Siulų gatvę. Sušaudė namą kaip rėti...paskutine kūka musišvė pats.

Nuvykome į P.Štaro nurodytą kaimą, neteko sutikti žmonių,kurių patvirtintu tokį išvyki.aprasyta P.Štaro knygoje. Žmonėse tie "faktai" sukelėdavo tik juoką.

Kitas melo pasakėlės dvejintojas — gerbiamas komunistas, komunistų teorinių žurnalo redaktorius, buvęs "liaudies gynėjas" A. Viršulys savo knygoje "Didvyrių keliais" nurodo: "Geležinkelio Kaunas-Jonava sprogdinti" išvyko P.Štaro vadovaujamas grupė...grupėje buvo A.Čeponis...nuimėdėjo mišku sproginas.Alfonas pajuto, kad kojai pasidarė šiltai...suknubo.Ant rankų draugai parneše į Kauną...priselino prie Žaliakalnio, apsistojo pas ryšininką...Gydoto A. Dievaitytė aptarstė.

Pasitarę draugai nuspindė mugabentį pas motiną? Tai kur tiesa? Kur buvo nusverstas traukinys, mugabentas A.Čeponio iš kur jis buvo sužeistas?

1959 metais A.Čeponio veikla nagrinėjo A.Sniečkaus sudaryta komisija. Šios komisijos narys V. Miknevičius teigia, kad A.Čeponio žaizda buvo ne šautinė, o ją susilaizė nešdamas šriftą.

Matyt, P.Štaras kurpė savo partizanavimo "nuopelnus" per A.Čeponio mitą. Jis pats važiavo į Maskva dėl A.Čeponio didvyrio vardo suteikimo. Turim pamatyti, o gal verta ir patikrinti istoriko P.Štaro disertacijos lygi! Gal ji melo ir apgaulės pagrindu sukurpta? Beje, kito žmogaus nemažai priivedėta pris enciklopedijos išleidimo. Tai kelia nemaža abejonių jo parašytų faktų tikruumu.

Na, o A. Viršulys, gelbdamas mele įklimpusius LKP nomenklatūros draugelius, nurodo dar vieną A.Čeponio didvyrišką poesiją, kaip Zapyškio durypyno padegimas.

Tai kriminalinis A.Čeponio nuiskaltimas lietuvių tautai, nes durypynas nebuvu vokiečių saugomas, ir jis neturėjo jokių strateginės reikmės, o buvo kurė šaltinių gyventojams. Tai žala lietuvių tautai, už kurią turėjo būti teisiamas kaip kenkėjas, o ne nuopelnas didvyriui pristatyti.

Belialė žvilgtelėti į TSR 1985 metų enciklopediją, kur rašoma, kad A.Čeponio žuvo mūšyje 1944.01.24(O P. Staras teigia, kad nusišvė pats).

Noriši paklausti, kodėl P.Štaras ir A. Viršulis mytėjo, kad A.Čeponis pris visų savo "nuopelnų" tėvynei, dar iki kur radio stoty "Tiesos balsas" ir koregavo tarybinių bombonešių antpuolius prieš Kaune esančius karinius objektus, kaičiau tai nurodoma 1986m. išleistoje TSRS Gyvybos ministerijos knygoje "Tarybų Sajungos didvyriai"; antra, kodėl A.Čeponiui TSR didvyrio vardas suteiktas tik 1958.07.07?

Grįžkime pris mūsų pradėtos istorijos.

x x x

Tad už ką, už kokias nuodėmes ar nuiskaltimus E. Spirgevičiui ir S. Žukaitėi,budelių išankintoms, teko paaukoti gyvybes? I šiuos klausimus atsakymo negauta kiti ūnos dienos. Dabartinė Lietuvos valdžia turėtu objektyviai ir visapus iškai išnagrinėti kruvinos gaujos, kurioje dalvavo A. Ceponis, veikla ir atitinkamai ją ivertinti. Ankstesniais laikais kiek galima buvo stengiamasi plėšikavimą, prieštaravimą,girtuoklystę ir žaginius sutapinti su kova prieš hitlerininius okupantus.

Prisidengiant gražiu ūkiu:"Niekas neužmiršta, nieskas neužmirštas!", kriminalinius musikaltinius A.Čeponiui, laikinai okupuotoje teritorijoje diskreditavusiam tarybinių pogrindį, buvo suteiktas Tarybų Sajungos Didvyrio vardas.Panašius sukirpimo "didvyrius" dabar esmeria visuomenė, jie buvo baudžiami netgi išimtinėmis mirties bausmėmis. Neuprantama, kuo musikalto Kauno 6-osios vidurių mokyklos mokiniai, o juo labiaus vos besiritantys pionieriai, kad jų mokslo išstaigai ir stovyklai teko išmogžudžio, žagintojo ir plėšiko A.Čeponio varda.

Né vienas doras mūsų tautos žmogus, nusmetės vergiškus pakinktus su tuo negali taikystytis. Tautos didvyris Romas Kalanta,paaukojęs savo gyvybę var dan Lietuvos ateities ir laisvės, apdrabystas purvais, pravardžiuojamas ūzifreniku, žagintojas ir žudikas A. Ceponis iškeltas ant aukščiausio pjedestalo.

Pabandykime kartu paanalizuoti A.Čeponio musikalinių Spirgevičių atžvilgiu,kaip jis buvo nagrinėjamas

teisėsaugos organuose.

1959 m. nukentėjusioji E.Spirgevičienė su pareiškimu kreipėsi į TBRS liaudies kontrolės komitetą, prašydamas ištirti 1944m. sausio 3-osios nurodytus faktus ir aplinkybes. Bet kurioje civilizacijoje pasaulio šalyje,kur dar neužmiršti elementai humanizmo bei padorūno principai; jei Lietuvių nebūtų primesta okupacija, dėl tokių nukentėjusiojo skundo būtų iškelta baidžiamoji byla. Deja, bylos iškėlimo klausimas iš viso nebuvu svarstomas. Norint E.Spirgevičienėi užsiaupti burną, buvo bandoma jos tylėjimą nupirkti pažadais paskirti personalinę pensiją,kurią siūlė miesto PSK sekretorius J.Mikalauskas,suteikti lengvatas ir privilegijas, priartinančias jai prie veteranų "lovio". Šiai pirkimo-pardavimo skocijai nepavykum, E.Spirgevičienėi nesutikus išmainyti kanclias, artimųjų netekti į trupinius nuo Respublikos "aukštuoju" stato, griebtasi grasinimui. Gerai prisimindama didžyvrio A.Čeponio ir jo bendru smurta, pokarinę priešartą, niekuo nekalty žmonių žudynes ir trėmimus, E.Spirgevičienė buvo priversta nutilti.Taip ir pasimirė, nesulaukusi iš "teisingiausių pasaulijoje" tarybinių teisėsaugos darbuotoju,kurių vietas darbas "tik ir nukreiptas piliečių teisėtų interesų gynimui", savo artimųjų,pažemintos garbės ir orumo,fizinį ir moralinių kančių oficialaus pripažinimo.Tiesa, laukė labai trumpai — tik dviečių septynerius metus.

Dabar, ketvirtaisiais pertvarkos ir kovos su sastingiu metais,plėčiasi rašoms, o dar daugiau kalbama apie grįžimą prie lenininių tarybinės valstybės ir teisės principų.Bet kol kas tu permaininga nė su žiburiu nematyti,nes visos respublikos komandinės aukštumos yra okupuotos sniečkinii-paleckinių-grisčiavčiinių nomenklatūrinių palikuonių arbaju statytinių.Todėl neverta stebėtis, kad ir E.Spirgevičienės vaikų 1989m. paieškimas, adresuotas partinės kontrolės komisijai prie TSKP CK, liko be atgarsio, o atsakymas į jų iš esmės nesiskiria nuo ankstesniųjų.Galima džiaugtis nebent tuo, kad prokuratūros darbuotojai neiškėlė Sabinais ir Ceslovui Spirgevičiamas baudžiamosios bylos už tai, kad jie neva tai "išdavė" didvyri A.Čeponi.

Gal ir galim iš dėlės pateisinti prokuroro P.Babraičio nomenklatūringę veiklą "užglostant" bandokratijos korumptuotą veiklą, valstybinio ir visuomeninio turto grobimus ir kt.nusikaltimus.Ne daug sugebėjimą reikia nutraukinėti ir uždarinėti iškeltes bylas, tečiau šioje srityje P.Babraitis pasieke tokį ligdžių ir kvalifikacijos,kurių gali pavydėti bet kas.Pastarasis, elgdomasis kaip partijos organų irankis, -- gal ir turi tarsi autentiškumas, kaičiau jis "pastatė", laiko ir maitina".

Tačiau pažvelgę į P.Babraičio atsakymą Spirgevičių Seimai, kai buvo prašoma tirti žmonių išprievertavimą, žudynių faktus, matome, kad toks elgesys parodo ne tik profesinį, bet ir moralinį nuosmukį biurokrato atsirašinėtojo. Kyla abejonės, ar turi jis moralinę teisę dirbtį tokiose garbingose paėigose?

Laikantis išstatymu,kaip mus įpareigoja XIX partkonferencijos rezoliucijos, už tarybinių išstatymų paželdimus butins trauki griežčiausiojон atsakomybėn daugumo ir prokuratūros darbuotojus už slėpimus nuiskaltimus,numatyti Lietuvos TSR EK 105 str.,ll8 str. Dabar leidote susipažinti medžiagoje,kranta į akis tai, kad dėl šio nuiskaltamo išvycio baudžiamosios bylos iškėlimo klausimas nei 1959m., nei 1988 m. nebuvu sprendžiamas, nepriimta šiuo klausimui jokių mutarimo. Pasitenkinti tik kačkokis išvada,pasiekyta tuometinio respublikos prokuroro Galimaičio,LKP revizijos komisijos pirmininko Liaudėlio,LKP Kauno miesto pirmojo sekretorius J.Mikalauskas,Lietuvos TSR saugumo komiteto tardytojų Maslausko ir Kiessino,atsakingas pareigas užimančių A.Perenzio ir Solominio. Šios išvados adresatu buvo ir LKP pirmasis sekretorius A.Sniečkus. Tai štai su kokia galima grupe teko susidurti veilonių E.Spirgevičienei, bandžiusiai išsiaiškinti dukros ir giminaitės nužudymo aplinkybes.

Gana keistokai atrodo ir tai, kad Lietuvos TSR saugumo komiteto tardytojai Maslauskas ir Kiessinas tyrė tokias musikaltamas veiklas,kurių tardyminis priklausomumas numatytais prokuratūros organų tardytojų kompetencijai. Antra vertus, čia minėtoje išvadoje teigiama, jog 1959-1960m.atlikto tyrimo eigoje buvo apklausta apie 150 liudytojų.Idomu,kaip ši tardymo veiksmą, -- liudytojų apklausa, buvo galima vykdyti, neįskelus baudžiamosios bylos.(Beje, vado-

vaujantis baudžiamojo proceso normomis, liudytoju laikomas tik tas asmuo, apie kurį yra duomenų, kad jis žino kokias nors būtina liečiamias aplinkybes). Pats 150 liudytoju apklausos faktas kelia didžiausias abejones, nes duomenų, objektyviai ir patikimai patvirtinančiu tokią masinę aplausą net Saugumo komiteto darbuotojai surasti nesugebėjo. Dingo ir viskas!

Paprastai pareiškimus apie bet koki padaryta nusikaltimą sprendžia prokuroras, tardytojas, kvotos organas ar teisėjas. Tai kodel siu atveju prieikė tokios didelės grupės vietinių "kunigaikštukų" parašų? Kas atsakingas už tokius šiurkščius įstatymo pažeidimus?

Ne per seniausiai šiuos faktus ištirti ėmėsi LLKJS Centro komitetas, sudaręs tam atsakingą komisiją. O tarybinė Temidė, kaip tylėto, taip ir tebetyli. Tarsi ne jos reikalas būtų nupiešti nuo žudiko Didvyrio skraištę.

Po E.Spirgevičienės kreipimosi į partinės kontrolierės komitetą praėjo apie 30 metų. Daug vandens seneliu Nemunu nutekėjo, nėra i nežinių sniečkai, paleckiai, griškevičiai ir ne vienas ju parankinis, tačiau jų pasiekėjai vykdo tą pačią, nusikaltimų slėpimo ir žmonių genocido išaiškinimo trukdymo politika, tik jau tobulesniai, labiau užmaskuotais metodais, neleisdami atverti budriai saugomų, sandariai uždarytų durų ir dienos šviesa apšvieti žmogžudį, žagintoją ir plėšiką, iki šiol oficialiai vadinamą Tarybų Sajungos Didvyrio vardu. Gal tad neverta stebėtis didelio organizuotų nusikaltelių gaujų siautėjimu.

Laukiame oficialaus atsakymo!

Jaroslavas BANEVIČIUS
Audrius BUTKEVIČIUS

Lietuvos kariuomenės tragedija

Tesinys /Pradžiai nr.4; 5; 6/

Biografinis intarpas apie 1940 metų liepos 7 d. įsakymo sudarinėtojus ir vykdytojus

1) Krasavinis Fridis (1908-1987).

Revoliucioninio judėjimo veikėjas, LTSR nusipelnes kultūros veikėjas (1968). TSKP narys nuo 1926. 1925 įstojo į LKJS. 1925.05. emigravo į Vokietiją. 1929 rudenį suorganizavo kom. literatūros gabeminą iš Vokietijos į Lietuvą. 1929-1937 ir 1939-1940 kalintas už kom. veiklą.

1936-1939 su kitais organizavo kom. literatūros leidimą ir platinimą Lietuvoje.

1938 Pakauunėje įrenginėjo LKP CK neleg.

spaustuvės. 1938-1941 LKP CK narys.

1940-1941 LTSR Vidaus Reikalų Liaudies komisaro pavaduotojas.

LKB(b)V-ojo suvažiavimo (1941) delegatas.

1941-1945 administracinis darbuotojas

Maskvoje, Vilniuje.

1945-1946 Kauno m. Vykdomojo komiteto pirmininkas. 1948-LKP(b) Kėdainių apskrities komiteto, 1954-1955 - Telšių raj. komiteto pirmas sekretorius, vėliau dar ir Kauno milicijos mokyklos viršininko pavaduotojas.

1949-1951 ir 1953-1954 LKP CK skyriaus vedėjo pavaduotojas, 1951-1952 Radijo informacijos komiteto prie LTSR Ministerijos Tarybos pirmininkas.

1958 baigė Aukštąją partinę mokyklą Maskvoje. Nuo 1959 LTSR Žemės ūkio Akademijos dėstytojas, docentas/1963/. 1941-1952;

1954-1956 LKP Revizijos komisijos narys;

1952-1954 kandidatas į LKP CK narius.

/MITE, t.2., p.202; TLE, t.2., p.384/

2) Dembra Icikas (1901-1983). revoliucioninio judėjimo dalyvis. TSKP narys (1932, iki 1940m. LKP). 1927 baigė Kauno aukšt. technikos mokyklą. 1924-1928 prikluso sionistinėi "..." partijai. Už komunistinės literatūros laikymą 1928-1931 kalintas. 1932 dirbo partinių darbų Panevėžyje, Kaune. 1933-1934 vadovavo LKP CK pagrindinės literatūros transportavimui, bendradarbiavo "Balse", "Tiesoje". 1934-1940 kalintas.

1940-1941 ir 1944-1947 dirbo saugumo organuose.

1940-1947 LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas. 1942-1944 - 16 Liet. Saulių divizijos politinis darbuotojas, 1947-1953 - Partijos istorijos instituto prie LKP CK darbuotojas. 1954-1960 r. spaustuvės direktorius.

(Tarybinė liet. enciklopedija. T.1.p.407)

3) Finkelšteinas.

Nėra labai tikslų duomenų apie ši asmenį. "Saugumo policijos ieškomieji", Saugumo Departamento leidinyje, Kaunas, 1942, pateikiami trys žmonės siai pavarde.

- Eil.Nr.832, Finkelštein, Emanuelis, G., gim. 1902.VI.15., gyv. Kaune, Laisvės al.60.
- Eil.Nr.833, Finkelštein, L.L., bk(bolševikas-komunistas- aut.past.).
- Eil.Nr.834, Finkelšteinas, Abramėnas, Elizevičio, gim. 1922.VIII.25 Kaune, VII riaus 191.

Mažojo Liet. tarybinė enciklopedija rašo tik apie Finkelšteina Leona, gim. 1922.VIII.25 Kaune. Rev. judėjimo dalyvė, žurnalistė.

Kilęs iš tarnautojų, 1936 įstojo į LKJS.

1940 LKJS Kauno miesto komiteto narys.

1940-1949 Tarybinės Armijos karys. Nuo 1944m. TSKP narys. Baigė Vilniaus universitetą ir nuo 1950 dirba žurnalistu darbų. L.Karpačio Slapyvardžiu išleido apybralžą "Bronė Balaišienė" (1961). (MITE; t.1.p.493).

- Komodaitė Judita, gim. 1906m., rev. judėjimo dalyvė, istorikė, LTSR nusipeinusių kultūros veikėja (1966). Komunistų Partijos narė nuo 1930m. 1930-1933 - Lietuvos Raudonosios Pagalbos Kauno raj. komiteto sekretorių, kartu dirbo profsąjungoje. 1933-1934 Lietuvos Raudonosios Pagalbos CK narė. Už komunistinę veiklą 5 kartus suimta, 1934-1940 kalinta.

Nuo 1940.06 dirbo Vidaus reikalų liaudies komisariato (NKVD) organuose, LKP CK instruktore, Respublikinio komiteto visuomeninių politinių lėšų atsak. redaktore. LKP V suvažiavimo delegatė (su patar. bals.) 1942-1944 TASS referentė Maskvoje, kartu 1944 mokėsi Maskvos universiteto vakariame fakultete.

Nuo 1944 ELTA resp. informacijos redakcijos vedėja Vilniuje. Nuo 1945-Vaistinės politinių leidybos vyr. redaktorė, vėliau direktorė. Nuo 1949 Partijos istorijos instituto moksline bendradarbiė (iki 1977m) 1950 baigė Aukštąją partinę mokyklą prie TSKP CK. 1950-1955 dėstė partijos istoriją. Vakariname Marksizmo-leninizmo universitete.

"LTSR istorijos" (1958), "LKP istorijos apybraižos" T.1(1971, LTSR resp. premija 1973) ir T.2 (1978) viena autorė.

Parašė knygą "RSDDP II suvažiavimas ir socialdemokratijos organizacijos Lietuvoje" (1983). (MITE, t.2, p. 182; TLE, t.2, p.362).

- Macevičius - vadovavęs sąrašų sudarinėjimui liaudinių ir socialdemokratų partijos lyderių. Siai pavarde "Saugumo policijos ieškomieji" K., 1942, sąrašuose išrašyt 4 asmenys.

- a) Eil.Nr.2105. Macevičius Algirdas, Antano, gim.1924.IX.1 Krakė m., moksleivis.
- b) Eil.Nr.2106. Macevičius Anupras, Antano, gim.1911.XI.12 Krakė km. ir valsč., gyv. Kaune, Žemaičių 36-1.(NKVD darbuotojas).
- c) Eil.Nr.2107. Macevičius Jonas, Antano, gim. 1922m. Krakė m., gyv. Panevėžio m., (paieškomas Panevėžio Saugumo Policijos kaip komjaunimo veikėjas - aut.past.).
- d) Eil.Nr.2108. Macevičius Kazys, Antano, gim. 1907m. Krakė m., gyv. Kaune, Aušros 53a, NKVD-NKGB Siaulių raj.viršininkas.

Mažoji Liet.tarybinė enciklopedija taip juos apibūdina:

Macevičius Anupras (1911.XI.12-1941.XII) – revoliucionio judėjimo dalyvis, žurnalistas. Kilięs iš mažažemių valstiečių. 1936 Kaune baigė sodininkystės ir darzininkystės kursus. 1927-1931 darbininkas Kėdainių ir Raseinių apskritise. 1927 Krakėse išstojo į LKJS. Už rev. veiklą 1928 ir 1929 Krakėse, 1936 Kaune buvo suimtas. 1931 netoli Kėdainių sulsaikytas su kom.literatūra, 1932 nuteistas kalėti, iki 1935 Kalintas Kaune, Siauliuose, Kėdainiuose. 1936-1940-sodininkas Kaune. Nuo 1935, part.organizacijos pavestas, kaip LKJS atstovas, palaike ryšius su Lietuvos Jaunimo sąjungos ir Lietuvos Darbo jaunimo sąjungos nariais. Tuo tikslu buvo išstojęs į Laisvamanių etinės kulturos draugiją ir klerikaline Lietuvos Gimnastikos ir sporto federaciją, dalyvavo Butų nuomininkų draugijos veikloje. Su kitais organizavo bendrus lietuvių ir žydų literatūros va karus. Nuo 1939 Komunistų partijos narys. 1935-1940 bendradarbiavo pogrindinėje ir legalioje spaudoje ("Tiesoje", "Mūsų jaunime", "Laisvojoje mintyje", "Laikė", "Laisvėje").

1940-1941 dirbo administracinių darbų. 1941 evakuosi į TSRS gilumą. 1941.IX. su K.Macevičiaus grupe atvyko į Lietuvą patiz.kovai. Žuvo kovoje su hitlerininkais. (MITE, t.2. p.483)

Macevičius Kazys (1907.01.02 Kelborne(Anglija) 1974.VIII.18 Kėdainiuose) revoliucionio judėjimo dalyvis, Socialistinio Darbo Didvyris(1958), Lietuvos TSR nusipelnęs Žemės ūkio darbuotojas (1965). Kilięs iš mažažemių valstiečių. 1910 Macevičiaus Šeima grįzo į Lietuvą ir apsigyveno Krakėse. 1925 baigės Kėdainių gimnazijos 4 klasses, dirbo padieniu darbininku. 1927-1941 Komunistų partijos narys. 1927-1930 LKP Kėdainių parajonio komiteto sekretorius, 1928-1930 LKP Jonavos parajonio komiteto narys. 1933,1935 už revol.veiklą baustas administracine tvarka.

1931-1932 Maskvoje mokėsi partinėje mokykloje. 1933-1935 LKP CK instruktoriaus, lankėsi Siauliu, Mažeikių, Plungės, Suvalkijos part.organizacijose. Bendradarbiavo LKP CK žurnale "Balsas". 1935 nuteistas 8 metus kalėti. Kalintas Siauliuose, Kaune ir Raseiniuose.

Raseinių polit.kalinių rdnkraščio žurnalo "Jaunuju kolektyvistų balsas" redaktorius /1936-1940/.

1940-1941 administracinių darbuotojas Kaune ir Siauliuose. (NKVD- aut.past.)

LKP V suvažiavimo(1941) delegatas. 1941, evakuodamas į TSRS gilumą, dalyvavo kautynėse ties Obelais ir Onuškiu. 1941.IX. LKP CK siuntimu vykdamas į Lietuvą, pateko į vokiečių nelaissvę iki 1945.V.buvo vokiečių koncentracijos stovyklose.

(Čia jam aiškiai pasisekė geriau už 1940 m. stalinizmo aukas, nes retas iš 1940m.liepos 10-11d. suėmimų dalyvių grįžo iš Sibiro lagerių. Pasisekė ir tuo, kad buvo paieškomas Saugumo Policijos (žr.sarašo Nr.2108). Kaipo NKVD-NKGB Siaulių raj.viršininkas - aut.past.) 1946-1947 dirbo tévę ūkyje Krakėse.

1947 išrinktas Krakės vls.ž.ū.kooperacijos pirmininku. 1947 suorganizavo K.Požėlos kolūki (Kė-

dainių raj.) ir dirba jo pirmininku. Nuo 1953 TSKP narys. 1961-1964 ir nuo 1966 LKP CK narys. Nuo 1959 Lietuvos TSR AT deputatas. 1967-1974 TSR AT Prezidiumo narys.

(MITE, T.2.p.483, TLE,T.2.p.668)

Saugumo Departamento Pirmo skyriaus viršininkas Todesas Danielius. Leidinyje "Saugumo policijos ieškomieji". Kaunas, 1942 , p.387. Eil.Nr.3679 paieškomas kaip NKVD darbuotojas, gyvenęs Kaune, Meironio 15. Mažoji Liet.tarybinė enciklopedija "aprašo" kiek placiau:

"Todesas Danielius (g.1910.06.21 Rygoje), revol.judėjimo dalyvis. Inžinierius architektas. Kilięs iš prekybininkų. 1929-1930 studijavo Lėžo universitete (Belgija). Nuo 1930 mokėsi

Keuno universitete, priklausė studentų marksistų draugijai "Aurora". 1931-1932 LKJS narys. Nuo 1932 Komunistų partijos narys. Vežiojo komunistinę literatūrą į Panevėžį. 1932 Panevėžyje pradėjo spausdinti ir platiinti komjaunimo laikraštį "Jaunuju žodis". 1932-1934 Lietuvos Raudonosios pagalbos (IRP) organizacijos akademinių biuro sekretorius, vadovavo universiteto, Kauno meno mokyklas, Aukštėsniuosios technikos mokyklas IRP kuopelėms. 1932-1934 IRP Kauno rajono komiteto narys. Už revol.veiklą 1934 metais nuteistas 8 m. kalėti. Kalėjo Panevėžyje, Kaune, Siauliuose. Bendradarbiavo polit.kalinių žurnaluose "Kovotojas", "Kolektyvistas" buvo jų redkolegių nariu. Bendradarbiavo JAV pažangiuju lietuvių spaudoje.

1940-1941 dirbo administracinių darbų Kaune. (Saugumo organuose - aut.past.)

1941.07-1942.Ol Raudonosios Armijos karys. 1942-1947 administracinių darbuotojas Maskvoje, Vilniuje, Kaune. 1947-1949 Enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidyklos direktorius.

1950 baigė Kauno universitetą, dirbo Polit. ir mokslo literatūros įgaliotiniu Kaune. Nuo 1954 Žemės ūkio statybos projektavimo instituto sektorius viršininkas, 1955-1959 instituto direktorius. 1959-1962 ITSR Ministrų Tarybos Tarybinės kontrolės komisijos skyriaus vedėjas, nuo 1963 Komunalinio ūkio projektavimo instituto skyriaus viršininkas. (MITE, T.3.p.557-558)

Gailiavičius Alfonsas, Antano (g.1910.07.28), revoliucionio judėjimo dalyvis, administracinių darbuotojas. Kilięs iš darbininkų. Nuo 1928 LKJS narys. 1929 LKJS Biržų parajonio k-to sekretorius. Nuo 1929 Komunistų partijos narys. 1929-1930 LKP Biržų parajonio k-to sekretorius. Už kom.veiklą 1930 nuteistas 4 metus kalėti. Isėjės iš Siaulių kalėjimo, 1934 paskirtas LKP CK instruktoriumi; part.darbų dirbo Marijampolės, Panevėžio, Kretingos, Telšių apskritise. 1935 už rev.veiklą suimtas Telšiuose ir 1936 metais nuteistas 8 m. kalėti. Bendradarbiavo "Balše". Kauno kalėjimo polit.kalinių žurnale "Kovotojas". 1939 "Kovotojo" redaktorius. 1940-1943 dirbo administracinių darbų Kaune, Maskvoje. 1943-1944 vadovavo specialiai taryb.partizanų grupėi "Sakalai" Lietuvoje. Nuo 1944 dirbo administracinių darbų Vilniuje. 1948-1953 Lietuvos TSR valstybės saugumo ministro pavaduotojas, 1953-1954 vi daus reikalų ministro pavaduotojas, 1962-1968 viešosios tvarkos apsaugos ministras. Nuo 1957m. vi daus tarnybos generolas majoras. 1954-1970 LKP CK narys. 1955-1959 ir 1963-1971 ITSR Aukštėsniuosios Tarybos deputatas.(MLTE, t.1,p.514;TLE,t.1,p.562).

н/с

СПИСОК

арестованных числящихся за ст.следователем Следственной Части
НКВД ЛССР - Микулена

№ пп	Фамилия, имя отчество	Задержанная в прошлом долж- ность	Краткая сущность прес- упления	Профиль. Время арес- тации	Когда начато следо- вание
I.	ВАЙНАУСКАС Стасис сын Петрас	рабочий	провокатор	58 п.13 40	28/Х- 1940г. 7/Ш-
2.	ВИСОЦКАС Иуозас	рабочий фабри- ки "Восток"	троцкист	58-IO 58-II 58-IO, 58-II	12/ШI- 40 22/ШI- 40 30/ШI- 40 28/ШI- 40
3.	ВИШНУСКАС Антанас	рабочий фабрики	"-	58-IO, 58-II	27/ШI- 1940г. 30/ШI- 1940г.
4.	ГАУЧАС Петрас сын Волес- лавас	кузнец	к.р. деятельность	58-IO, 58-II	30/ШI- 40 1940г.
5.	ДАЛБОКАС Алоизас Иеронимас	ученик	"-	58-IO, 58-II	29/ШI- 1940г.
6.	ДУЖАУСКАС-ДЖ Клаудиус Степанович	инженер	Руководитель нац.бело- русской организации	58-13	9/ШI-40 12/ШI- 1940г.
7.	ЖУКАУСКАС Ионас сын Пранас	Ковенской тю- рьмы надзира- тель	Готовил побег быв.ми- нистру СКУЧАС	81, 16 58-4	16/ШI- 40 16/ШI- 1940г.
8.	КАПЛАНАС Шломас сын Иделис	сапожник	provokator	58-13	10/ШI- 1940г. 5/ШI- 1940г.
9.	КИВЕРИС Иуозас сын Адомас	офицер	9-го пех. полка заговор- щик	58 п.4	24/ШI- 1940г. 9/ШI- 1940г.
10.	КИРША Ернстас сын Як.	предприниматель	Покупил надзирателя ЖУКАУСКАСА	81-16, 58-4	10/IX- 1940г. 13/IX- 1940г.
II.	ЛОБАНОВСКИЙ Владислав Каятонович	Польский арм. майор	Парубежчик, участвовал под г. Гродно в боях с Красной армией.	84	30/ШI- 1940г. 7/ШI- 1940г.
12.	ЛЕНБЕРГАС Иулиус сын Игнас	журналист	Следователь политичес- кой полиции	58-13	12/ШI- 1940г. 7/ШI- 1940г.
13.	ЛЕКНИЦКАС Леонтинас сын Клементас	Майор, кристкон- сульт генераль- ного штаба	к.р. деятельность, луко- водитель роты шаулис- тов в Ковно	58-13	3/ШI- 1940г. 7/ШI- 1940г.
14.	ЛОБАНАУСКАС Владас сын Ионас	полицейский	Чиновник политической полиции	58-13	24/IX- 1940г. 14/ШI- 1940г.
15.	МИСИЦКАС Адольфас сын Иургис	шофер	provokator	58-13	28/Х- 1940г. 29/ХI- 1940г.
16.	МАРАЗАС Казис	рабочий	Троцкист	58-10, 58-II	12/ШI- 1940г. 6/ШI- 1940г.
17.	ОРЛОВАС Ионас сын Повилас	Рабочий	provokator	58-13	28/IX- 1940г. 23/ХI- 1940г.
18.	ПЕТКЕВИЧИУС Казис сын Казис	"-	"-	58-13	5/ШI- 1940г. 8/ШI- 1940г.
19.	ПИЛИПОВИЧИУС Владас сын Иуозас	Секретарь Ионавс- кого волостного управления	к/р деятельность, ру- ководитель фашистской организации "нога Ли- товцы" по Ионавскому округу	58 п.13	14/ХI- 1940г. 29/ХI- 1940г.
20.	ПЛИКАЙТИС Ионас	полицейский	полицейский	58 п.13	17/IX- 1940г. 29/ХI- 1940г.
21.	РУДЗИНСКАС Ионас сын Иуозас	Декоратор	к.р.-деятельность	58 п.10	1/XI- 1940 5/ХI- 1940г.
22.	СИНКЕВИЧИУС Казис сын Ионас	рабочий	provokator	58 п.13	24/ШI- 1940 28/ШI- 1940г.
23.	САКОЛАУСКАС Ионас сын Иуозас	Кулак	Переправщик	84	13/ШI- 1940г. 14/ШI- 1940г.
24.	ЧИБУРАС Иуозас сын Ионас	Февизор	К-р. деятельность, таути- ник, руководитель I-го района г. Каунас	58 п.13	12/ШI- 1940г. 6/ШI- 1940г.
25.	ШУЛАЙТИС Пранас сын Винцас	председатель палат рабочих	К-р. деятельность /тау- тинник/	58 п.13	12/ШI- 1940г. 7/ШI- 1940г.
26.	ШЮНЕВИЧИУС Ионас сын Казис	Майор авиации	К.р. деятельность воль- демаровец.	58 п.13	14/ШI- 1940 8/ШI- 1940г.
27.	ШОСТАКАС Александрас сын Иургис	директор департа- мента и соц.обес- печен. министр внутренних дел Литвы	Таутинник, репрессиями и угрозами защищал капи- талистическую систему	58 п.13	5/ХI- 1940г. 21/ХI- 1940г.
28.	ЯКИМАВИЧИУС Витаутас сын Ионас	ученик	к/р деятельность	58-10, 58-II	30/ШI- 1940г. 30/ШI- 1940г.

СОВ.СЕКРЕТНО

С В О Д К А

о ходе следствия по делам арестованных, числиющихся за Следственной Частью Департамента Гос.Безопасности Литовской ССР.

За все время арестовано.....
Чисится арестованных на 17.III.40г.....
Отправлено в Москву - 42 арестованных
Отправлено в Минск - 2 -"

По окраскам:

I. Таутиников	- 41	2. Болдемаристов	- 15
3. Йгуденников	- 8	4. Троцкистов	- 11
5. Шпионов	- 19	6. Белогвардейцев	- 15
7. Провокаторов	- 23	8. Быв.чиновников	
9. Крупных помещиков	- 6	полиции и надзирателей	- 35
10. Членов к-р организаций "Новая Литва"-4		II. Христианских демократов	- 5
12. Польских националистов	- 3	13. Сионистов-ревизионистов-2	
14. Сионистов-централистов	- 2	15. Намеревавшихся нелегально перейти границу	- 3
16. Чинов карательных органов фашистского правительства	- 3	17. Военные заговорники	- 29
18. Соц.демократов -3		19. Б.Чиновников Отдела Генштаба	- 2
20. Церковная к-р /католики/- I		21. Националист. еврейск.к-р партии	- 2
22. К-р агитация и пропаганда	- 9	23. Проводников за кордон	- 5
24. Шаумистов	- 5	25. Народников	- 4
За все время освобождено из под стражи	- 23		
Из них завербовано	-7		
Сознавшихся	-70		
Не сознавшихся	-185		

В процессе следствия вскрыты следующие к-р организации и группы:

1. Филиал Всеобщей фашистской партии, руководимой из Германии - из 10 человек. Готовим ликвидацию.

2. Филиал 4 Всеобщего Казачьего Объединения, руководимый из Парижа.

Арестован 1 человек. Готовим ликвидацию актива этой организации.

3. Филиал к-р белогвардейской организации "Союза Младороссов" в Литве - из 12 человек, 6 человек арестовано, остальные разыскиваются.

4. Польская фашистская молодежная организация "Передняя Страна", существующая в гор. Вильно, из 16 чел. /активных членов/ - ликвидацию этого формирования готовим.

5. Фашистская организация "Обоз Народного Объединения", существовавшая в Вильно. Готовим арест 8 активных деятелей этой организации.

6. К-р антисемитская молодежная группа, именовавшаяся "ВАХКА", арестовано - 2 человека.

И.О.НАЧ.СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ

УПРАВЛЕНИЯ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ ЛИТОВСКОЙ ССР - /РОЗАУСКАС/

" " августа 1940 г.

(kalba netaisyta)

Kaip kūrėsi „Kolchoza“?

Gyvenome visi su broliais, seserimis, srēme žemę, auginome javus. Tačiau prasidėjo 1950m. pavasarį ta nelemtoji "kolchonizacija". Apsupo visa mūsų gimtajai kaimą. Suvaré visus okininkus. Kurié néjo, "stribai" nugarą šautuva įrémę atvarę. Taip prasidėjo steigiamasis "kolchozo" susirinkimas. Buvo aiškinama, kaip

dirbsime, kad viską ką turime-padargus, gyvulius, grūdus, žemę-reikés atiduoti "kolchozui".

- O kas ḡi mums vadovaus, ar bus pony? - paklauséme. Jie atsaké, kad jokių pony nebus, o vadovaus pačių išsirinktas pirmininkas, brigadininkas.

Man kažkodél atrodé, kad tai grižimas į baudžią, todėl pasiūlieu "kolchoz" pavadinti "Keliai į baudžią".

Niekas man už tai nepadékojo, o griebė už plaukę ir į kamara. Visi okininkai išsibėgojo, ir tą dieną "kolchozo" nepavyko įkurti.

Kamarioj išlaikė neilgeji. Po savaitės suėmė atvažiavę "liaudies gynėjai" - pilnas vežimas. Venerių metų vaikas verké, saučė: "mama!". "Stribas" jí nuo manes atplėsé ir išvėze į Kauno saugumo drėgnus rūsius, kur du méniesius kankino. Paskui teisė uždaras teismas. Teisėjas paskelbė nuosprendį - 25 metai, o pamates, kad aš rami, taré:

- Važiuosi ten, kur baltos meškos.

- Nesuš manęs tos baltos meškos...

Iškelėjau penkerius metus...

Dabar reabilitavo ir pripažino nekalta.

Ona NAGINIONIENĖ

Kolektyvizacijos pasekmės

1975-ųjų-1987-ųjų metų pagrindiniai gamybinių ūkio fondai padidėjo 2,1 karto, o produkcija - tik 24,4 procento.

Todėl TSRS buvo priversta vis daugiau maisto ir jo pagaminimui reikalingų žaliavų pirkti užsienyje. 1989-ųjų kolūkių ir tarybinių ūkių buvo supirkta 61 milijonas tonų grūdų, o užsienyje nupirkta 36 milijonei tonų.

Nuo 1970 iki 1987 metų užsienyje nupirktais grūdų kiekis išaugo 13,8 karto:

mėsos ir jos produktų - 5,2 karto

žuvies ir jos produktų - 12,4 karto,

augalinio aliejaus - 12,8 karto,

sviesto - 183,2 karto.

Maisto ir jo pagaminimui reikalingų žaliavų nupirkimui TSRS išleidžia apie 10 miliardų rublių per metus.

Nuo 1983 iki 1987 metų ūkio produkcijos gamyba TSRS išaugo tik 11,5%. Tai tik vos vos pralenkis gyventojų skaičiaus augimą.

Per paskutinius trys metus kaimą paliko 1,1 milijono darbuotojų.

Kiek griovusių TSRS ūkio valdininkų buvo išbraukta iš nomenklatūros sąrašų ir patraukta baudžiamojon atsakomybėn už nusikelstamą aplaidumą, piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi ir kenkimą TSKP, teorinius žurnalus "Komunist" nutyli.

Žemė suniokota: apduodyta, traktorių vikšrais suspausta ir piktočiems aplista. Melioracija sunaikino sodybas, erozavo dirvožemį, apnuodijo vandenis ir išnuodijo vandens gyvius. Gal vis tik galėtu mokslininkai apskaičiuoti nuostolius?

"T" inf.

N.S.Chruščiovos apie J.V.Staliną,

1934m. gruodžio 1-ojoje Savaré Stalino iniciatyva CVK Prezidiumo sekretorius Jenukidzė paraše tokį ntarimą:

1)... kaltinamu teroristinių aktyų ruošimu ir išvykdymu bylas nagrinėti pagreitintai.

2) Teisminiams organams-nestabdyti eukščiausios bausmės nuosprendžio vykdymą dėl šios kategorijos nuskaltelių malonés prašymu, nes TSRS CVK Prezidiumas šiuo prašymu nenagrindės.

3) Vidaus reikalų organams-šios kategorijos nuskalteliams aukščiausiąją bausmę vykdyti tuoju po nuosprendžio paskelbimo.

NKVD sudarinėjo sąrašus asmenų, kurių bylas turėjo spręsti Karinė kolegija. Nuodės sičlomas bausmės dydi. Ježovas siuntė pasmerktųjų sąrašus Staliniui. 1937-1938m.

Stalinas gavo 383 sąrašus, kuriuose buvo nurodyta tūkstančiai partinių, tarybinių, komjaunimo, ūkininkų darbuotojų bei kariškių ir davė sutikimą juos nubausti.

Iš 139 XVII VKPb suvažiavime išrinktų CK narių ir kandidatų 98 buvo areštuoti ir surašyti.

Iš 1966 šio suvažiavimo delegacijų 1108 buvo apkaltinti kontrrevoliuciniais nusikaltimais ir areštuoti.

1939 metais masinių represijų banga pradėjo slūgti ir vietinių partinių organizacijų vadovai ėmė priekaištauti NKVD darbuotojams, kad jie taikė areštuotiems fizinio poveikio priemones. Todėl 1939m. sausio 10 dieną Stalinas pasiuntė NKVD valdybų viršininkams, viadaus reikalų komisarams, respublikų, sričių ir kraštų partiniams sekretoriams tokio turinio šifruotą telegramą:

"VKP(b) CK praneša, kad naudoti fizinio poveikio priemones NKVD praktikoje nuo 1937 metų leido VPK(b) CK... Žinoma, kad visos buržuazinės žvalgybos socialistinio proletariato atžvilgiu naudoja fizinį poveikį ir pačias bjsužiausias jo formas. Kyla klausimas, kodėl socialistinė žvalgyba turi buti labiau humaniška buržuazijos agentų, užkertėjusių darbininkų klasės ir kollegių priešu atžvilgiu. VPK(b) CK mano, kad kariškių, nenusiginklavusiu liaudies priešu atžvilgiu, išsimties tarka ir toliau būtina taikyti fizinio poveikio priemones, kurios yra tikslinges ir visiškai teisingas metodas."

Visą slaptą N.S. Chrusčiovo pranešimą TSKP XX suvažiavimui išspausdino žurnalo "Izvestija CK KPSS" 1989 Nr.3

"T" inf.

ŽIBURIAI

Jonas STAŠAITIS

"Tremtinio" redakcija ruošia išleisti Jono Stašaitio prisiminimy ir eileraščių knygelę. Patiekiamas keletą išstraukų ir eileraščių iš jau paruošto leidinio.

1949m. kovo 24 d. ankstyvą rytą, apie 3 val. nakties, mus pabudino iš miego kunigų seminarijos prefektas Stasys Slapkeuskas paskutini kartą "Benedicamus Domino" žodžiais ir pranešė, kad mus atėjo išvežti į didžiosios tūvynės "roju". Greitai surinko visus naujai išventintus kunigus: Vladą Abramavičių, Jona Augustauską, Antaną Bitvinškį, Izidorį Butkų, Kostą Černių ir Vincencą Pranskietį; klerikus Vytautą Aneliauską, Leną Eiduką, Albina Menkevičiū, Stasią Raugą, Joną Stašaitį, Valeriją Vaitkevičiū ir diakoną Antaną Mitriką. Jau švintant iš Kauno saugumo rūmu sunkežimais nuvežė į Jonavą ir suvarė į prekinius, užkaltas langais vagonus.

Kas ištaisė ant specialiai sukaltų dvieukščių narų, kas ant grindų. Mes, dvasiško luomo atstovai, pasirinkome vieną vagono galą ir išikurėme po galinėmis narais ant grindų. Daugumos musų bendrakeleivių širdis kaustė neviltis, baimė, neaiški rytdienai.

Praėjo dar viena para. Nuotaika sunkė, kaip ir mūsų dalia. Salia sėdim. Vytautas Aneliauskas kumštėlėjo mane:

-O vis dėlto visiems reikės gyventi. Dainuokime. Kitą vakarą uždainavome pirmąjį tokio turinio dainele: Kad bučiau aš laktingalėlė, Skrisiau per kalnus pas tave Ir tylu tylu vakarėli. Tau suokčiau ilgesio dainas.

Dainuočiau apie skaisčią laisvę, Tekančią tarp tiek daug vargų: Juk tremtinį pramintas kelias Tėu pina laimę iš kančių.

Kad bučiau puko debesėlis, Plaučiau mėlynėmis dangaus Ir virš tūvynės pasikėlęs Išliečiau, kas širdy brangaus.

Rasos lašelis suspindėjęs, Pražydės mėlynais linais, Kalbėčiau kloniams ir kaineliam, Kad laimė perpinta vargas.

Ne tik dainos skambėjo vagone, bet ir giesmės. Kiek vieną dieną baigdavome Maironio giesmę "Marija, Marija".

I Irkutską mus nuvežė Didžiojo penktadienio ryta ir ištaipino perone. Paskui visus vagono tremtinius suvarė į stoties salę. I ją atvarė ir iš kitų vagonų daugiausia jaunus žmones. Prie durų pastatė du sargybinius. O apie peroną buvo išstatyta dar stipresnė sargyba. Nors buvo beveik balandžio mėnesio pabaiga, bet lauke dar buvo šalta.

Visi prisiminėme Velyku Šventes téviškėje. Kiek buavo džiaugsmo! Jau nuo Didžiojo Ketvirtadienio visi intensyviai ruošdavomės šiai Šventei. Velykas Šventė amerikoniškuose "študebekeriuose". Išvažiavome per Irkutsko taigą ir giedojome "Linksmą dieną mums prašvito". Klausėsi pušys, eglės, maumedžiai ir beržai negirdėtos giesmės žodžių. Gyventojas buvo kas keliassdeimt kilometrų. Juo gyventojus sveikindavome taip pat šios giesmės žodžiai. Subėgė stebėjome, nors buvo jiems išsakyta saugotis kaip pavojingų banditų. Giedodami pravažiavome Elancus, Ojchono rajono centrą. Visai pavakary privažiavome Baikalu ir pirmą kartą susitikome su vietinių gyventojais - buriai. Kelionėje praleidome pirmają Velyku dieną.

Prie manęs ant suolo besidės, nusimines Asalchanovas, vienas iš kulturingiausių buriatų, žinęs labai daug legendų. Visos joje apie galidonus, stipruolius, garsėjusius apylinkę. Kaip dainose, taip ir šiuoje pasakojimuose atsispindėjo sieuras tautos humanitarinis supratimas, tačiau buriatas buvo apsiskaitęs ir labai mylėjo savią salą Ojchoną.

"Blogai, dėde Jonai. Išnyks Baikale "omulis". Sokrates buvo Bratske ir matė kokią milžinišką stato užtvanką. Angara-pagrindinė "omulio" nerastavė. Išplauks į Angara, o atgal jau negrįš. Taip kalba visi vietiniai gyventojai ir tai tiesa.

Mums reikia milžinų, gigantų, Mums reikia, reikia, reikia, Garsios pasauly elektrinės! Mums reikia Angarės vardo Buriatai-tamsūs. Tegu keikia, Ir nesvarbu tavo likimas, Kad esam "omuliu" per žiaurūs, Žydrasis nuostabus Baikale. Žydrasis, nuostabus Baikale. Tada, 1947m., dar niekas nesuvokė, kad žydasis Baikalas ekologiskai žudomas.

Maloni nuo jauta

Mane prislegė taip vergijos pančiai, Kad apie laisvę svajoti nedristu.

Jaučiu, kaip ledas krūtinę sukausto, Kaip stingsta kraujas gyslose, jauciū.

Balti beržai, speige šakas iškélé, Žvaigždėm sužibo saulės spinduliai, Ne dimantai, ne rubinai žéréjo,

O ašaros visuos tautos keliuos.

Mano rankoj mėlynos žibutės.

Viešpatie, kokie nuostabus yr žiedai!

Ir toj žemėj, ir tam speige tiketi noris,

Kad į gimbą žemę pavasaris ateis.

Jaučiu jo šiltą bangą kylandią krūtinę,

Salia saves šimtus gyvų širdžių,

Iežuole išniekintą koplyčią kopija Kristus

Ir žemén beria tūkstančius žiedų.

Ant Tremtinio tako

Ant tremtinio tako gėlytė pražydo.

Sirdy - ne ant tako, ne pievo žalioj.

Viltis, seniai dingus, į sielą sugrižo,

O liudina man buvo, sunku man be jos.

Išvargino pančiai ir dvasią, ir kūna, Tieki daug šiurpių žingsnių aplinkui girių dižiu.

O žemės keleiviai, o broliai, ko skubat
Aplaistyti žemę krauju nekaltu!
Bet Viespaties rankos išlietaji kraują,
Ir ašaras renka, paverčia žiedais.
Gyvenimo meilė gyvenimą naujā
Kaip žiedą prie kelio griuvėsiuos išskleis.
1957 m. rudenį grįžau į Lietuvą. Žmonos
giminės priėmė labai nuoširdžiai. Pasijaciuo
tikrai savo šalyje. Nuskubėjau į téviškę. Ir
štai pirmieji išpūdžiai.

Tremties draugams

Kaip aš dainą norėčiau sudėti
Apie jus, seni mano draugai:
Juk gyventa karto ir mylėta,
Kartu naėta šios žemės vargai.
Kaip mažutė žolele prie tako
Mindė mus šis likimas žiaurus,
Bet pavasari žiedas vėl kales,
Vélei šypsos Saulutė, dangus.

Ir užmiršom nedalų galužę,
Ir kaip saspnq-Baikalo bangas.
Nesakykit, kad viskas prežuvo-
Liko meilė kaip ryto aušra.
Liko meilė ir prisiminimai,
Liko dienos gyventos kilniai,
Ir irašėm į knygą likimo,
Kad širdies nepalaužia vargai.

Ir mieli viens kitam kaip niekuomet
Prie šio stalo susėdom drauge.
Ir džiugu širdyje, ir taip miela-
Zemėj džiaugsmo daugiau sunku rast.
Kai grįžau iš Sibiro, po kelerių metų
prasidėjo prieš nusistovėjusių rutiną savo-
tiškas jaunimo protestas: iššaukiančiai ren-
gėsi, barzdos, šukuosenos, ilgi plaukai, lazda,
prie šono radio ir t.t. Kai pirmasis kosmo-
nautas Gagarinas pakilo į erdves, vienas de-
šimtokas taip išsireiškė:
— Kas iš to. Ar jis išvė į stratosferą
mūsų tuštumą ir ašaras.

Jaučiau, kad jis pergyvena panašią trėm-
ti, kaip ir mes svetimame krašte. Siaisiai išliuo-
tais pokalbiais paméginau išreikštį jų vidi-
nes nuotaikas.

Atgimimo kartai

Kuo apmokėti mūsų kančią,
Tremties ar kelinio dienas?
Kuo ilgesi gintosios žemės
Purvan sumintas svajones?
Šiandien mus resabilitavo—
Nuo Šiandien likom žmonėmis,
Leiko šiliečiai lygiateisias...
Kuo gi mes buvom — žvériniški?
Ačiū, kad neveltui mūsų vargas!
Mūsų kančia-ne be prasmės.
Ne be prasmės akis užmerkė
Tiek tukstančių vidur nakties.
Jų ašaras, malda, jų kraujas,
Jų kaulai tundrų pusnyse,
Kasdien į dangų laisvės! — Šaukia-
O Dieve, te nubus tauta!

Tepriskels iš baimės tvaiko!
Pradės tikėti savimi!
Rožančių varstam Šitiek laiko,
Gyvenom laisvės viltimi...

Varpa i šaukia

Per gintą žemę atgimimas eina
Ir vieną žodis skamba-Lietuva!
Nubunda Širdys, brolio veidas keičiasi.
Lyg varpo dužiai aidi-Lietuva!

Numeski nuo pečių tą baimės naštą,
Kurią uždėjo rankos svetimų.
Cia, broli, sese, mūsų gimtas kraštas
Ir nesam palikuonys mes bailių.
Dažnai prie žemės svetimi mus lenkė
Ir stengėsi išrauti iš šakny.
Giliai, giliai išugo tautos šaknys
Iš šitą žemę, laistomą krauju.
Iš šitos žemės mūsų neišrauti!—
Kalba atgimus tautos dvasia.
Ir lyg Kudirkos varpas lūpos šukia;
Oyva, Oyva Tévynė Lietuva!

Redakcija

Šuniška tragedija PAMFLETAS

Visokių būna šunys: vieni — žmonių drau-
gei ištikimi, kiti — leimingi, gerkles jiems
perkasdami. Bet... užsitęsus iinkvizicijai bei-
gėsi. Persitverko net šunys — sedistai.

Štai, drebindamas rankoje bloknotą, jau
ne dvilinkas, o keturlinkas īvingiuoja Letras
Ciuciukevičius. Iš profesijos nediplomuoto
žurnalistas-stalinistas.

— Drauge Nemunaityte, — nedrąsiai kreipė-
si į mane. — Brangioji Nina Matovna! — iš įpro-
ročio pragdyo. Bet čia man akys aptemo: tévai
Sibire ne tam kulsus paliko, kad jų vaikus
ir čia, Lietuvoje koliotų... "Matovna!" (Té-
velis Matas buvo).

O prieš mane stovėjo neeilinis vyres:
didvyris! Žurnalistų žurnalistas!
Mano šešiolikmetė duktė tikriusias iškeltė:
"Amber! Honoro kaip pas ženotą žvirblį, po ere-
lio sparnu tupėjusi!"

"Svečias" žiurkės įpročiu vikriesi nerastę
skimis siens. Nepastebėjęs stabų portretų,
klestelėjo kėdėn:

— Aš dabar dirbu "Šventatiesėj"! Žino-
te, mes domimės, mums rūpi...

Kuo jis domisi, neįstengiai suprasti.
Akyse stovėjo veizdas: mežo miestelio turgaus
aikštė. Išdaryti, musių burbiams lavonai.
Ant vieno krūtinės numesta supurvinta trispal-
vė. Ant kito — maldaknygė. O trečiam stribes
bačkos ratlenkiu suksinius dantis lupa. Krūp-
čioje suvaryti mokinukai. Staiga vienes iš
jų pribėga prie to — su vėliava — paspiria
koja: "tu man ne tévas!" Pribėga prie kito,
jaunesnio, ir nusispjaune: "tu man ne bro-
lis!"

Ir... keliais į Olimpą nutiestas! Vėliu
partinius bilietus atstojo universiteto diplo-
mą. Gabumus. Sažinę. Iteisino brakonieravi-
mus, prievertavimus, grobstymus ir kitas
privilegijas. Pareigos "šventatiesėse" leido
šeimežti, šemežti ir šemežti... Lebiasiusi,
žinoma, buvusius tremtinius: gulinti gelima
mušti, pavergtą žmogų melonu skriausti! Juk
stalinistinius sadizmas — XX. amžius išsi-
ginimas — leido viską. Tod ir derbevosi Ciuciukevičius:
po Lietuvą lakstė apsiputojės,
ne tik bloknutus, bet ir rankovės atsireito-
jės: TEN ir TEN dekterkom ir docentkom buvę
tremtinės dirba! O anava načelnyku tremti-
nys tapo! Gal reikia jam prisisiūti durne-
lio etiketę? Daryk pomirtinę tvarką, dievu-
lius Staline! Ne veltui, beje, stengėsi: net
ir dauber ordinus geru...

Istorija, tačiau negrižta.

Kiek gali tėstis spekuliacijos žmonių kan-
čiomis su karnevalais ant žmonių keulų?

Bet sédi prieš mane tules Ciuciukevičius
ir gražiai lemens:

— Renku medžiagą iš tremtiniių gyvenimo. Anais metais mežeraštį generolą sprašinėjau. Ir palépių didvyrius. Tai gal ir jums reikia padėti? — virpa staliniečio lūpa. — Aš ga-liu...

Prisimenu jo "galejimą".

Tikriusiai girdėjote, gerbiami skaitytojai, kad krokodilui, prieš ryjant suka, ašaros ištryksta? Moksles seniai irodė, kad tai paprasciausias skrandžio refleksas: sulys išsiaskiria spetitui pagerinti. O jų perteklius žiam žvériui per skis išbėga.

Ciuciukevičius refleksas būdavo kitoks. Jis pirmiau persyraudevo šmeižianti straipsnį, sumeldevo žmogų į miltus, o paskiau, ekstazėje, išskirdavo "sultis": nusiūdevo sukei snoniminių laiškų! "Tu iš TEN!" — rašydavo. "Galvok apie tai!" — primindavo. "Tylėk, nes busi sutverkytas ANAIP!" — gąsdinėdavo. Gražu — ar ne? — kai snoniminius laiškus rašo ne beteisis skaitytojas, o etatinis terybinis korespondentas! (Pirštu atspaudu identifikavimui nebūtina jodo sublimacija, užtenka stilus ir gatvinio spardymo tak-tikos!)

Studijuodamas mano ruškaną veidą, Letras Ciuciukevičius metu seu gelbėjimosi ratą:

— Aš taip pat nukentėjau, kaip jūs! Tėvai ir brolių žuvo... Nieko taip gyvenime nespėnčiu, kaip šitos prekeiktos valdžios!

To jau buvo per daug Prisiminiai milicijos telefonu. Bet čia pro duris įpuolė mano mergiotė. Kai tik pritrakėti pinigų kevinėms, ji suranda mane ir derbe. Reikia pasakyti, es vienada balsėjousi jos siaubingu elgesiu su vyresniuose. Netgi jos išveizda visi nesiderino su proteliu. Šiek tiek Gražine išlėkė piktą kaip furijs, išužiupuolė manę, o svečią:

— Patėviai atsirado? Tipeli, tu man į protėvius netinkai! Žinai, kas yra Kauno berniukai? Nežinkins, nes kai sušvilpsi — ant pirmo ažuolo šakos kybos! Supraste?

Ciuciukevičius ne ciuciuku, o peliku per duris spruko. O Gražine, bene pirmą kartą gyvenime, pinigus kevinea užsidirbo. Bet tei — kita tema.

Dorieji žmonės!

Prieš du tūkstančius metų Pompėjos griuvėsių grintytas buvo užrašas: CAVE CANEM! Seugokites šuns! Tod vykime žolin garbėtros, ciuciukevičius ir visus tuos, kurie karjerą sau iš mūsų kenčių ruočiai, "ant bengos pakliuti" stengiasi. Mes, tas kenčias patyrė, jas ir aprešyti sugerbėsime. Mumų fantsijų nereikės: tikrovė buvo baigėsi! Kaip skurdu kai kam seve fantsijos remtis, ir jau tiesiog niekiška — giminių, artimųjų — spajaudytų, žemintų ir kaip mero vengtų — skaudžiai praeitum neudotis. Ciuciukevičius tegu ir toliese darbuojasi savo "ėventatiesėse". Pagal Jurgį — ir kepurė!

Mes, ešelonų brolių ir sesės, ciuciukevičius kaip muluptus pažįstam. Nepavydime jiems: tegutame savo stabui Stolinui. Sibiro ekonomikai stato, — Šiek tiek jau be mūsų pagelbos. Su-niškė tragedija! Bet ką padarysi? Žmonių išminčia sekos: KAIP pasiklosi — TAIP išmiegosi!

Antanina GARMUTĖ

Prie Laisvės paminklo nevysta gélės

Istorijos muziejaus sodelis — šventa vieta ne tik kauniečiams, bet ir visiems Lietuvos žmonėms. Cia 1928 metais, minint Lietuvos Nepriklausomybės 10-ąsias metines, buvo pastatyta skulptoriaus Juozo Zikaro sukurtą "Laisvės" statula. Si grakščioji sparnuota lietuviška Nukė su vėliava ir sutraukta grandine rankoje simbolizavo išsivadavusią Lietuvą iš caro priespaudos. Šiame sodelyje buvo pastatyti paminklai "Žuvusiems už Lietuvos laisvę", taip pat

Nežinomo kareivio kapas. Be to, čia buvo pastatyti V. Kudirkos, J. Basanavičiaus, Maironio, S. Daukanto ir kiti žymių lietuvių veikėjų biustai. Cia žmonės susirinkdavo džiugiu švenčių metu, padėdavo gèles ir sunkiomis valandomis pasismedavo dvasios stiprybės.

Tačiau uoldas stalinizmo tarnai, tuometinis Istorijos direktorius Apukas-Maksimavičius, pritaikant ir staigiauojant Partijos miesto komiteto pirmajam sekretoriui K. Gabdankui ir Vykdomojo komiteto pirmininkui J. Maniuštui, 1950m. Šiuos paminklus barbariškai nugriovė, nors jie buvo išsugoti sunkiai hitlerinės okupacijos metais.

Nuo to laiko praslinko sloganas 38-eri stalinizmo ir stagnacijos metai. TIK dėka M. Gorbačiovo viešumo ir demokratijos politikos Lietuvoje nuviliuojant Tautinio atgimimo bangą. Atgimimo avangardo stoge 1948m. birželio mėnesį įsikūrė Lietuvos persitarkymo Sąjūdis.

Pagaliau atėjo diena, kai Istorijos muziejaus sodelyje didinga "Laisvė" vėl pakilo į dylikos metry suukštį. Tai buvo šiu metų vasario 16-ąją dieną, kai Lietuva po daugelio metų pirmą kartą laisvai paminėjo Lietuvos Nepriklausomybės suukštį. Šis Laisvės paminklas, dalyvaujant šimtataukstantinei miniai, vėl buvo iškilmingai atidengtas. Paminkla pašventinėjo Eminencija Kerdinolas Vincentas Sladkevičius. Be daugybės svečių, iškilmėse dalyvavo ir LKP CK pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas, pasveikinęsus išsirinkusiuosius, palinkėjo lietuvių tautai vieningai dirbtį, žengiant atgimimo kelio. Paminklas buvo apklotas gėlėmis. Laisvės paminklo projektą atkūrė architektas A. Sprindys, o jo stabybai lėšas suaukojo miesto gyventojai. Daug nurodymo ir sažiningumo parodė ir statybininkai, dirbę prie paminklo atstatymo darbų.

Nuo šių istorinių dienų Istorijos muziejaus sodelis dabar geriausiai lenkomas ne tik ekskursijų, bet ir pavieniai žmonių. Jaunosios poros iš Santuoko rūmų atvyksta čia susikaupimui, susimastymui ir prie Laisvės paminklo padedėti gėles, kurių čia niekad netruksta.

Lenkantiesi šiame sodelyje teko matyti jaudinančią vaizdą. Prie Laisvės paminklo, nešini gėlėmis, artinosi pagyvenusiai žmonių pora. Jie paminklo paėdėje padėjo gėlių puokštęs, iš pagerbos pabučiavo paminklą, šluostėse ašaras ir ilgai, ilgai prie jo stovėjo. Tai valstiečiai, buvę tremtiniai, atvykę iš Alytaus rajono.

Tegul niekada nevysta gélės prie mūsų tautos atgimimo simbolio — Laisvės paminklo.

Bronius KENSTAUSKAS

Ar tai vadinamoji

"KLASIU KOVA"?

Giedraičiuose siautėjo penki broliai rusai Triškai iš Dévanagių kaimo. Jie ypač nemėgo Grūzdų iš Meilučių kaimo, nors ir buvo giminės, nes antroji Grūzdo žmona buvo Triškaitė. Atsiraodus progai, Grūzdai išejo į mišką, o Triškai ir jų draugai į "stribus". Pradėjo vieni kitus medžioti. Paskelbus amnestiją tiems, kurie išeis į miško, pasidavė 5 vyrai iš Pajausės kaimo. Giedraičių kapinėse rado juos visus pasmaugtus. Tarp jų buvo ir Stasys Grūdas.

Vieną 1945m. naktį Giedraičių girti stribai vadovaujami Semiono Triškos sudiegino Grūzdų ūki, sušaudė Grūzdų tėvus, išprievertavo 16 metų seserį ir nužudė. Ją atrado prie tvarto nuogą.

Petras Grūdas — "vėtra" keršijo už tėvus, už seserį, kurį mylėjo ir jos verkdavo naktimis. Ilgainiui visi ir Triškai, ir Grūzdai žuvo. Taip išsinaikino dvi didelės Šeimos. Kodėl? Už ką?

Gediminas KATINAS

Pamastykime

Kauno rajono Liaudies Deputatų Taryba vienbalsiai nutarė kreiptis į Ministrų Tarybą, kad leistu nukabinti "liaudies gynėjų" memorialinę lentą, pritvirtintą prie dabartinės Garliavos ligoninės, kurioje pokario metais buvo jų ūstabas. Toks atminimas išniekina pastatą, nes ten enkavedistai (emgebiestai) su "stribais" kankino ir žudė civilius gyventojus. Be to, "stribai" šalia esančioje aikštėje niekadao žuvusiųjų palaikus. Stebėdavo, ar suvarytu žmonių akyse nepasirodys ašaros ar skausmas. Tokius žmones griebdavo ir fiziškai apdrodovo.

Tiki mės, kad Ministrų Taryba nuspręs nukabinti nuo visų "stribynų" tokias lenkas, kurių Lietuvoje daug buvo išrengta "istrebitalių" dalinių keturiaskintmečiui pažymėti.

Pasvarstykimė gal geriau kitaip. Prie esamų lentų apie tarlamus "liaudies gynėjus" galima pritvirtinti kitas, kad kai kurie liaudies gynėjai buvo "Nusipelnę": kankintojai, prievertautojai ir žudikų enkavedistų parankinieji bei vedliai, iisisavinę savo mokytojų metodus, už ką jiems vietoj algos buvo leidžiamai plėšikauti, deginti, žudyti.

Norime ir pačių "stribų" sužinoti nuomonę. Be to, gal kas galėtų mūsų redakcijai paaiškinti, kokios aplinkybėmis Berijos įsakyme pavadintos "istrebitalių" formuotės igavo "liaudies gynėjų" pavadinimą. Kas ir kada jį pakeitė. Kodėl šio pakeitimą nėra "stribų" "pažymėjimo" sėkmė, gaunant neužtarnautas privilegijas? Lazdijų rajono trentinių visuotinė susirinkimas, kuriamė dalyvavo apie 900 žmonių, nusprendė: atimti iš "stribų" tas privilegijas, nes jų veikla darė žalą lietuvių tautos interesams. Norėtųsi nuomonės: ką galvoja apie tai, kityų rajonų žmonės?

Visus kviečiame dalyvauti mūsų diskusijoje.

Redakcija.

Sektina iniciatyva

Balandžio 24-29d. Vilkių miesto Persitvarkymo sąjūdžio "Tremtinio" klubo narių ir kitų pažangiu žmonių iniciatyva buvo atlikta pokario metais nuo "stribų" iš NKVD-istų žuvusiųjų kūnų ekshumacija. Vėliau palaikai bus pervežti ir palaidoti naujai ruošiamuose broliškuose kapuose amžinajam poilsui. Šioje akcijoje dalyvavo prokuratūros ir juridinės medicinos ekspertizės darbuotojai, atpažintų žuvusiųjų artimieji, Sąjūdžio bei "Tremtinio" aktyvistai ir miesto visuomenė. Iš viso buvo ekshumuoti 32 žuvusiųjų kūnai, neatpažintų tapatybę aiškinama.

Tik dabar tegalėdami prisiminti žuvusiųjų Lietuvos gynėjus, turime kaip civilizuota tsuta bent iš dalies išstaiginti tokio barbariškumo padarinijus. Rei-

kia iš visur surinkti palaikus ir, suradus ramias, gražias aikštėles, išrengti brolių, laisvės kovotojų, kapines. Tegul jie išsisi, visų lankomi, nepamiršti, gerbiami už jų žygarbius ir atiduotą Lietuvos aukurui gyvenimą.

Šis straipsneli norisi baigti, išreiškiant nepasitenkinimą ir net pasipiktinimą vyriausybės veikla. Ji, nors visuomenės verčiamā ir pripažista de facto tas pokario stalinistų žudynes, trėmimus, plėšimus ir kites vandalizmo apraiškas, nors represuotus žodžiu ir reabilituoja, tačiau nė piršto nepajudina, kad skriauða, padaryta žmonėms, bent iš dalies būtų kompensuota. Kas, jei ne vyriausybė, turi atlygiati reabilituotiesiems už jų likviduotą turtą, už jų darbą katorgoje, nekalbant jau spie morslinę bei dvasinę skriauðą ir kančias.

Mano manymu, Vilkių žmonių užmojis bus geras pavyzdys visiems Lietuvos žmonėms.

Tai šventa pareiga, nes šis darbas turi ir auklėjamaji poveikį mūsų jaunajai kartai.

Jeronimas CIBIRKA

Kur guli mūsų tautiečiai?

Ne per senieusių "Komjeunimo tiesoje" perskaiciu straipsni – "Tremtinys" rengė ekspedicijas. Ilgai dvejojau, nežinsau, ar tai yra tikslėliai.

Labai trumpai noriu spręšyti štai ką.

Karui pasibaigus, tūkstančiai lietuvių atsidurė Vokietijoje. Ten mus rinko į nacių linijos perkeltų asmenų stovyklas. Jos buvo į Šiaurę nuo plento Kili-Nojištad, pusiasalyje į Baltijos jūrą, netoli Danijos. Berods, Šalia kaimo Wearendorf. Vissis kelias traukė tautiečiui į tas vietas. Mūsų buvo dvi stovyklas, nė viena kitos: 1500 ir 1300 vyrų. Buvo pas mus ir "lietuvinių šišomų". Rudenį jant atvežiavo tarybiniai politruksai agituočiai, kad grįžtume namo. O smerikiečių ststovai ir mūsų stovyklų vadovai atskalbinėjo nuo to žingsnio. Ir šiandien negaliu sau dovanoti dėl šios esminės mano gyvenimo klaidos. I namus grįžti ryžomės nedaugelis. Amerikiečiai ir stovyklų vadovai teisingai mums siškino sekysdami, kad Sibiren jus nuveš, o ne į namus. Patyrėm didžiulį vergą ir kančią, kol atsidurėme Irkutskoje obl., Tašket, p/d 19/2. Sitą adresą ir mirdamas neužmiršiu!

Tarp Tašketo ir Bratsko yra kaimelis Muna, kuris stovi ant Čunos upės kranto. Nuo to kaimo apie 1,5 km yra stotis Novo Čunka. Ten mes su japonų kero belaisvisiems dirbam BAM-o statyboje. Po kelių mėnesių mums nuėmė sargybą ir perivedė į "spec.perezelency". Dėvė mums korteles ir liepė maitintis patiem. Bet mums mokėjo tiek, kad mes vos galėdavome išsipirkti duonos ir amerikonišką kisušinių miltelių.

Vieną kartą, vasarą, prie kepyklos laukdami duonos, kol iškeps, išgirdės mūsų kalba, priėjo vietinis seniokas su barzdele ir klausės: "Ot kuda vy takije moldyje?" Mes aškome: "Iz Pribaltiki, iš Litvy". Seniokas kiek patylėps seko: "A, znaju, znaju, tut vašych mnogo bylo v sorok pierzow, v sorok vtorom godu. Takije učenyje, kulturnyje liudi byli". Pekleusėm, kur jie dabar yra. Jis aško: "Synok, tut stolko špal net, skolko vašego narode leglo. Znajete, vojna, cholod i golod, oni vse vymerli". Lig šiol apgales tauju, kad neiškleusinėjom, kur juos palseidojo. Laisvai išskalbėti mes ir negalėjome, nes tada nelsbi mokėjom rusiškai. Kiek mes ten vaikščiom, aplink, niekur kępu neužtikom Galgi tiesiai į geležinkelio pylimą užkesdavo?

Vėliau mes perkėlė į kitas palapines, o 1946 m. rudenį ir visiškai paleido. Daug buvo kauniškių, bet paverdžių jau nebeprisimenu.

Dabar aš pensininkas. Gyvenu: 232042, Vilnius, Putnos 9-25

Jonas JANKEVIČIUS

STASYS

A.T.A

ŽVIRBLIS

Balandžio 12 dieną po ilgos,sunkios ligos Panėvėžyje mirė buvęs Stalino konklagerių katorginių,gydytojas STANISLOVAS ŽVIRBLIS.

Jis gimė 1918 m. gegužės mén. 8d. Vitebsko srityje, lietuviškame kaime,Ukininkų šeimoje. Medicinos mokslus baigę Vitebsko Medicinos institute,

1943m. tarybinei armijai okupavus Lietuvą,jau gydytojas persikėlė gyventi ir dirbti į Kauną. Motina ir dvi seserys buvo jau anksčiau apsigydės.Ukmurgėje.

Nuo pat gimimo patyręs rusiškojo(tariamo)socializmo baimą, o iš tévų paveldėjės ne tik kalbą,bet ir lietuvišką tautiškumą,neliko abejingas nei rusiškų,nei vokiškų okupantų terorui.Tikėjo kad Tėvynės laisvės atgimimui,Nepriklausomybės atgavimui ir to siekė ištraukdamas i politinę ir pogrinėjimą,kad veikla,o bene aukščiausias jo tikslas buvo

"stacionare" galėtų nors šiek tiek pailestis,atsi-gauti.Tokiu būdu jis yra išgelbėjės šimtus lietuvių,nors 1948 metais už tai pats buvo etapu išva-rytas iš 7-os kasyklos į 40-osios lagerį, kad pakeistų aplinką, nutraukiant jo veiklą ir pažintis su laisvaisiais.

Jis niekada neišsižadėjo meilės Tėvynei,tautinei. Pats būdamas katorgininkas,pasinaudodamas sa-vo ītaka sanitarinės dalies viršininkai,lageryje su-organizavo med.felcerių pasitobulinimo kursus,kuriuos baigusiems:jo pastangomis net buvo išduoti diplomi.

I tuos kursus priėmė kuo daugiau lietuvių,net nieko nedėlės,nei vokiškų okupantų terorui.Tikino viršininkus, Kad lageryje būtinai reikalinga ir med.laboratoriija, suorganizavo ja,pats vadovavo,sau nepakeliamą krviniu ir to siekė ištraukdamas i politinę ir pogrinėjimą,kad veikla,o bene aukščiausias jo tikslas buvo

lietuvius kalinius ir katorgininkus.Ir viršininkai labius vertino lietuvius (na,dar ir latvius,ir estus) ir taurus žmogus.

Po visų tautų "tévo" Stalino mirties iš lagerio

Stanislovas grižo į Lietuvą,apsigydė Panėvėžyje ir

jonus išvairiausiu tautų žmonėmis nuėjo kančios

Golgotos, amžino išalo ir nakties kruvino gruodo

séjо Panėvėžyje ir apylinkėse kaip nuostabus gydyto-

rumas,suderintas su pasirinktos profesijos parei-

šomis.Buvo labai rūpestingas gydytojas ir slaugas

štuotas ir nužudytas ir,aišku,be jokios kaltės,nes

sergentiams,garsėdamas kaip "stebukladaris" ne tik 1959 m. jų pačių ir reabilituotas.

A.A.Stanislovas palaidotas Panėvėžio kapinėse

laisvųjų,net tarp lagerių viršininkų.O šiemis buvo šalia žmonos Danguolės,prieš ménesį žuvusios auto-

draudžiamą bendradarbiauti su kalinius,bet ligos avarijoje.

Tebunie miela kaip motina Jam Tėvynės Lietuvos

si patekti "k doktoru litovcu" Žvirblisu".

Zemelė!

Stasys ir tokias pažintis išnaudodavo,kad per

juos galėtų padėti tautiečiams,išaisant juos į ge-

resnius ir nepavojingesnius darbus, k.a.virtuvėse,

sandėliuose,budinčiais,prie mechanizmų ir t.t.

Rizikuodamas,kad pats gali buti išrašytas į

sunkius ir pavojingus darbus,guldydavo kartais

net sveikus tėvynainius,kad šie jo vadovaujamame

gydytojui Stasiui Žvirbliui
gimtadienio ir vardadieno
proga

S V E I K I N I M A S

Supinti norėčiau šią eilę
Iš žodžių dailių,
Jais padėkā musų ir meilę
Kaip puokštę gėlių
Norėčiau šiandieną įteikt tau,
Sioj išvigoj Šventej pasveikint.

Tarp tykančio vargo,pavoju
Kaip saulė šviesi,
Prieš juodą likimą užstojo;
Kaip brolis esi.
Ir katorgos sunkiajā naštą,
Nusilpusiems padedi nešti.
Garbė tau,taurusis lietuvi,
Už meilę ir drąsa,
Kovo už gyvybę ir bovi,
Pavojaus tau grasant,
Tu padedi,ranką ištiesęs,
Jeu žūstantiems savo tautiečiams.
Mes galim nuoširdy tik "ačiu!"
Dabar pasakyti...
O jeigu poetas aš bučiau,
Norėč' tau rašyti
Gražiausią poemą ar dainą,
Kad padéką teiktų ir ainiai.

Juozas GRUŠYS-ŽILVINIS

Vorkuta,1946m.gegužės 8d.

Albertas Mikelsonis

A.T.A

1989 m. kovo 24 d. buvo nukankintas savo na-muose "Tremtinio" klubo narys,pirmasis paaukojęs savo gyvybę.Jis padėjo išaiškinti pokario metų NKVD ir jų kolaborantų įvykdytus nekalty žmonių žudymus ir kelių Dzūkijos kaimų sodybų sudeginimą.

Tegul ilsiisi drąsus patriotas Lietuvos Žemėje!

Gedi "Tremtinio" klubo narai ir visi dori lietuvių.

P.S. Žmogžudžius ir kraugeriskų aktų aplinkybes teisėtvarkos organai privalo nedelsiant išaiškinti ir kaltininkus bei jų skatintojus griežtai nu-bausti.

Šiuo metu velionio A.Mikelionio žuvimo aplinkybės tiriamos Kauno m. prokuratūroje.

Apie tyrimo rezultatus paskelbsime, kai vi-sos nužudymo aplinkybės bus išaiškintos.

„Lapés“ šulinio paslaptis

Prieš porą metų vienas Panemunės, Kiškių gatvės, gyventojas, atvirumo valandėlę pasipasakojo žinąs (pats matęs!), kad pokario metų vieną pavasarį, tirpsiant sniegui ir ledams, prie šios gatvės esančio forto, duobėje, vandenye, vlietos gyventojai užtikė kelis žmonių lavonus. Pranešė milicijai. Po to, turbūt, iš ten atsiusti žmonės ištrenukė lavonus ir, kebliai nuvilkę, sumetė į netolišę buvusį forto šulinį, kurio dugnas, forto klestėjimo laikais, manoma, siekė Nemuno vandens lygi, gal virš 30 metrų gylio. Pamažu šulinys buvo užverciamas šiukslėmis, o kažkada, radus iji ikritusią ir gyvą išlikusią lapę, buvo pavadintas „Lapés“ šuliniu. Prie šio forto iškėrus Kauno Radijo gamyklos profiliaktoriui, šulinys buvo visai užpiltas, neliekent net žmės pa-viršiuje. Pasakotojas tada buvo pauglygas berniukas, ir atmintin ištrigę šiurpūs vaizdai liko atmintyje labai ryškūs.

Dabar, prieš porą savaičių, prie šio forto imta ruoštis statyti didžiulių plaukiojimo baseiną su žemos sodo, ir man vėl parupo „Lapés“ šulinio paslaptis. Susiradau apie tai pasakojuusi vietas gyventoją ir paprašiau pakartoti pasakojimą, kad būtų galima skelbti spaudoje. Deja, pasakotasis pabijojo „galimių pasekmis“ už bandymą palieisti, nors ir aptrešusia, „geležinę uždangą“ ir stalinečių tebeglobojamą šio šulinio paslepą.

S.m. gegužės 1a. pamatės didžiulės ekskavatorius išraustos duobės krašte kauso apardytą „Lapés“ šulinio viršutinę dalį, susiraigau vyresnio amžiaus kitą Kiškių gatvės gyventoją BABUSI, kuris pakartojo beveiką tą patį. Ispėtas, kad noriu apie tai parašyti į spaudą, jis nepabijojo, nors prisipažino, kad iki šiol visi žinojusieji vengdavo apie tai balsių prisiminti.

Mansu, kad „Lapés“ šulinio paslaptį paskelbus vi-suomenei, gali atsirasti dauglau žinančių spie čia vykusių tragedijų, o atkasus čia sumestų nužudytyjų palaikus žmoniškai ir deramai paleidoti.

30

Juozas GRUŠYS

9

Neuzgydoma žaizda

Kai einu pro šalis laisvai plevesuojančią mūsų tautinę vėliavą, nenorédamas susijaudinu ir nesulaikau ešary skryje. Mano gyvenimui seulė, kad ir kaip nesinorėtu, jau leidžiasi... Kažkeda iškentėtos kančios dar vis teberusens atmintyje, kertais atgydamos klaikiuose sapnuose.

Buvu Dotnuvos Žemės ūkio akademijos studentas. Prieš studijas akademijoje, 1939 ir 1940 metais, dirbau krikščionių darbininkų leikraščio „Darbininkas“ techniniu redaktoriu. Atsakinguoju redektoriu buvo profesorius P. Dovydaitis (išvežtas į Šiaurę ir nužudytas). Po Neujuru 1941 metų, berods, vasario mėnesį, pasikviečia pas save rektorius profesorius J. Krikščiunas ir sakuo: „Esi pašalinmas iš akademijos“. Paduoda save drebačių ranką, atsiveikinsme, tačiau jis manė čia pat išpėjė:

„Seugokis, seugokis!“

Ir ką man beliko? Trankieusi, keičiau gyvenamą vietą ir taip iki užėjo vokiečiai.

Prie vokiečių vėl grįžau į akademiją. Nesnaudžiu. Studentai veikiai. Aš turiau 4 viršaičių antspaudus, tuščių pasų blankų. Save ir kitus sprūpinu reikaliningais dokumentais: jėjunimui ar sendinu šeukiamuosius į vokiečių armiją.

1944 m. rudenį vėl užėjo Reudonoji Armija. Grįžtu ir eši į akademiją, bet čia išgirstu: „Bék greičiausiai iš akademijos, tavęs ieško“. Dabar sunaikinus visus antspaudus, pasų blan-

kus, tempu šverus. Pavasarį Anykščiuose areštuoja mano broli Antaną. Veža jį į Kėdainius. Cia, saugume, pagel esamą mano nuotrauką išitikins, kad ne tas ieškomas asmuo, ir paleidžia į namo.

1945 m. birželio mėnesį nuvykstu pas giminęs į Kauną. Ten aplankau buvusį gerą draugą Juozą Bernotą. Jis man atnešdavo išverstus iš „Pravdos“, „Izvestijų“ kai kuriuos mano savaitraščiui tinkamus straipsnius. Prašau Juozą padėti man išsigytikus dokumentus. (Vokiečių okupacijos metais jis su draugais išgelbėjome nuo mirties. Be to, eši esmeniškai jo žmonai po gimdymo materialiai padėjau). Pažada. Birželio 9 d. vaikštom su Juozu Leisvės slėje; susitinkame poetą Antaną Miškinį. Šnekamės spie esamą padėtį. Juozas tai mudu pelieka, tai vėl pri-eina. Vėliau paseikėjo, kad mene pradėjo „lydėti“ saugumiečiai nuo Juozo namų, o taip pat vienos itin graži mergaitė. Susitarės su Juozu rytoj spie 11 val. būtinai susitikti, noriu atsiveikinti. Jis prisispypres prasė palydėti jį į namų. Lydžiu Savanorių prospektu į kalaną. Į namus nekviečiai, atsiveikinam prie jo namo, toliese einu vienas. Ir štai, praejus man keliausdeimt žingsnių, keturi saugumiečiai šnypdami apspinta mane. Pirmas klausimas – ar turiu ginklą. Atsakau – ne. Du imė už ranką, kiti iš priekio ir užpakalio, veda į vieno namo koridoriu. Vienas išbėga kviesti tek-si. Netrukus atvažiuoja: pirma manė pasodina, du sėdasi į šoną, o toji gražioji mergaitė – man ant kelių...

Aš jau saugume. Čia nuožmiai iškrato, pėsima keturių šimtų rublių vertės šveicarišką kišeninį leikrodį ir auksinį vestuvinį žiedą. Paskui išpjauns vises sages iš kelnių ir švarko. Veda į antrą sukštą, pasodina vienam kabinete. Pirmą naktį ir visą dieną vyksta eksperimentas: kas 10-15 minučių steina vienes iš darbuotojų, atsistoje prieš mane, žiūri į veidą, nieko nesakydami. Tam išėjus, netrukus steina kites, kuris taip pat tiris, ar gerasi buvo išsidėmė mane į nuotraukos. Miegoti neleidžia. Pagaliau steina leitenantas Kiseliavas. Duoda man keletą šimtų tuščių ląpų popierius ir issoko rašyti viską spie se-vuo gyvenimą: kur gimus, auges, ką veikęs, kokius draugus turėjės, ką su jais kalbėjės. Žodžiu, reikis atlikti išpažinti iš viso gyvenimo. Pradėjau. Ant dešinio lepo kampo už-rašeiu:

Lietuvisis esame mes gime,

Lietuvisis turime ir būt.

Ta garbę gavome užgimę,

Jei ir neturim leist pražūt.

Kita porą kenkinimas vyksta tik naktimis. Atveda į jo kabinetą, pastato prie sienos, ir pirmas klausimas: „Lietuviu gime?“ Taip, – atsakau. Tuomet grietiai manė už plaukų, dėžo galvą į sieną, spardo į kojas, sukčiau kelių, kol pavergstas. Paskui paguldo ant stalo ir plaka su „bananu“ be pasigailėjimo. Kei pataiko į tą pačią vietą, rodos, išprotėsi įskausmo...

Vyksta tardymas. Paklusantes atskai ke-lisia žodžiasi, o jis vis rašo ir rašo negaliédamas popierius. Vieną naktį steina kariškis. Pasisiskai tarnavęs Smetonas kariuomenėje, dabar esas pulkininkas – sukštė, laibas, pedžiūvės. Ištraukia iš kažkur trispalvę vėliavę (jų mes, skautai, žygiuodami nešdavome) ir klausia: „Kas čia?“ Atsakau: „tai mūsų tautinė vėliava“. Liepia išsižioti, sė neklauseau. Tada abu brutaliai kemėja man į burną, guldė ant stalo, treukis nuo kuno drabužius, pulkininkas užgula mane. Kiseliavas kerta iš visos „dūšios“. Pagaliau, suku-pe visą energiją, verčiu kariški tiesiasiant žemės. Na ir pasiuto už tai abu! Ir kojom

spardė, ir vissip kankino. Vos vos gyvą atvilko į entrą kameras. Čia buvome sėtuoni. Smetonos laikais šioje kameroje tik du kalinius laikydavo. Tiesiog dūstame. Aš visss mėlynas. Pradžioje, kol kūnas užtirpęs, dar gelime kęsti, bet vėlisu, kai pradedė atsigauti, nebandyk prisiliesti — sėtrus, deginantis skeusmas. Saugume išlaikė 71 parą be saulės. Beveik kas naktį kankinimei, pejuočia dėl lietuvių vardo. Pagaliu man sutrinkis mastymas, galva nebedirba. Tuomet sekau leitenantui Kiseliouvi: "Rešykit, ką tik norit, sė pasirešysiu ir ant tuščio lupo". Nekči, kai mane išvesdavo, likusieji keldavosi ir melsdavosi, kad tik mane mažius kankintų, kad likčiu gyvas.

Pagaliu vieną savaitę mane palieka ramybėje: po truputį sevijante taisosi, protės atsigaus... Rugsėjo 14 d., suguldytus vienass ant kitos, sunkvežimiu atveža į Kauno kelėjimą. Rytojus dieną išveda pasivaikščioti. Išeinu svirduliuodamas, pamatau želius medžius, sulsutę, epsvaigstų, tempu kaip girtas. Vėliai pseidaro gera, rodos, gimisu entą kartą...

O toliau: Vilniaus kelėjimas, etapai i Vorkutą, po penkerių metų į Sibirą ir pagaliau į Krasnojarsko krašta visem gyvenimui.

Prabėgo 43 metų nuo klaikių, žieurių nektų saugume, o viškias strodo kaip veker! Žeida negyja, nora šiandien jau esu resbilituotas.

Aleksandras SAKAS

Ješkome

NARBUTIS STANISLOVAS, MYKOLO, gimę 1910. Gyveno Utenos apskr. Vyžuonių valsč. Kunigiškių kaime. Už atsisakymą eiti į armiją 1944 ar 1945 metais buvo arešt uotas ir patalpintas į Utenos kalėjimą. Žinančia apie jo likimą ieško Sejienė V., gyvenanti 23A 120 Užmergė. Sakavicius 2-6.

NAVICKS, JONAS-JONO, sime aprile 1880.

JONAS, JONAS, Gimé apie 1880.
JONAS, JONAS, Gimé apie 1909.

NAVICKIS DOMININKAS, JOMO, gimė 1911. Visa gyvenimo Akmenės valsč. Kalvių kaime. 1940 metų sausio mėnesį apsistumė su Liutkais dėl kokių ten medžių 1941.06.02 šie darbštus ir tvarkingi ukininkai buvo mutiisti ir dingę. Žinančią apie juų likimą ir palaidojimo viestą ieško D. BYCIUNIENĖ, gyvenanti 235458 Akmenės rajone, Ventoje, Žemaičių 39-7.

PASTIRGĖLIS PRANAS, JUOZO, gimės 1906. Gyveno Raseinių apskr. Naujvilių kaime. 1946 suimtas, nuteistas 6 metams kalėjimo ir 3 metams trėmimo. 1952 susiračinėjimas nutrūko. Paskutinis adresas: Krasnojarskij kraj, Suchobudzinskij rajon, selo Suchobudzino. Žinančių apie jo likimą prašome parašyti adresu 23300 Kaunas. Donelaičio ZOB Tramtininkas

PETRAŠKA JUOZAS gimė 1900, gyveno Prienų raj. Balmériškio apsk. Krimeliškių kaime. 1944. 12.27 buvo suimtas, patalpintas į Marijampolės kalėjimą ir dingę. Žinančiu apie jo likimą ieško NORVAISIENĖ, gyvenanti 232056 Vilniuje, Enclose no 26.

PETRŪŠKEVIČIUS ANTANAS, LAURYNAS. Gimės 1896- JAV Pittsburgho mieste. Gyveno Kaune, Aukštaičių 62. Dirbo ugnigėsių valdyboje inžinieriumi. 1941.06.14 buvo suimtas ir išvežtas. Jo šeima taip pat buvo išvežta ir gyveno Jakutijoje. Žinančių apie jo likimą ieško PETRŪŠKEVIČIUS, gyvenantis Kauno rajone Vaišvydavoje, Kauno seniūnijoje.

PETKEVIČIUS VYTAUTAS, BENEDIKTO. Gimė 1917.
Gyveno Šiaulių apskr. Kursėnų valsč. Nietaučio-
Braužo vienkiemtyje. 1939 buvo naėjuktas į Liet-

tuvos kariuomenė, Kaune baigė felčerių kursus ir buvo kuopos felčeriu. 1941 metais dalinys buvo perveistas į Pravieniškes. Žinančių apie jo likimą ieško PETKEVIČIUS B., gyvenantis Šiaulių rajone, Kuršėnuose, Papilės g. 8-2.

PETRULIS VYTAUTAS, JUOZO. Gimęs maždaug 1890. Gyveno Julijanavosje. 1940 metais buvo suimtas ir iš Kauno ir Tulos kalėjimų pateko į Komi Autonominę Respubliką. Ten sušaudytas. Zinančius spiejo palaidojimo vieta pranešome parašyti PETRULYTEI K. gyvenančiai Kaune Maironio g. 2a-4.

RAČIUS KAROLIS gimė 1922. Dėjbo mokytoju Joniškio valsč. Kirnaičių kaime, Švenčionyse. 1947 dingo. Žinančių apie jo likimą ieško ČEPLENĖ, gyvenanti Kauno rajone, Garliavosje, Mikalausko g. 6-1, tel. 552701.

RAŽAUSKAS JUOZAS, JURGIO, gimė 1919. Suimtas 1945 ar 1946 Paežeriuose, Vilkaviškio rajone ir 10-čiai metų ištremtas į Komi ATSR. Negrižo. Žinančių apie jo likimą ieško ŽEMAITIENĖ, gyvenanti Druskininkuose, Liškiavos 23-10, tel. 45423.

Remeza Jonas gimė apie 1895. Dirbo provizorių Varniu, Kelmės vaistinėse. Dingo 1945. Manoma, kad mirė 1958 metais Varkutoje. Žinančių apie jo likimą ieško Klimienė S., gyvenanti 233040 Kaune. Rietavo 15-23.

RIMOLAITIS JONAS, ANTANO, gimė 1901.1945
grįžęs iš armijos, dirbo Šeduvoje milicijos pagal-
biname okyje okvedžiu. 1946 metais buvo pa-
šauktas į Šeduvoje miliciją ir dingo. Žinančių
apie jo likimą ieško RIMOLAITIS, gyvenantis Aly-
tuje. Petkvičiaus 26-9.

RINKEVICIUS KAROLIS, STASIO, gimé 1917.
Žuvo 1948 rugpjūčio mėnesį Ukmurgės raj. Pabaic-
ko valsč. Savidonių kaime sunaudymo metu. Žinan-
čiai apie jo palaidojimo vieta ieško RINKEVICIUS,
gruverinis Druskininkuose. Sporto 3-1.

ROŽANSKAS BRONIUS, JURGIO, gimė 1912 Anykščių raj. Debeikių valsčiuje, Šterkiškių kaimo. Dirbo Kelmės kooperatyve buhaltei. 1944 buvo patalpintas į Raseinių kalėjimą ir dingos. Žinančiu spiejo jo likimo teisėko RIMKIENĖ, gyvenanti 235730 Kuktiškės, Lečiūnų g. 8.

BUSECKAS JUOZAS, ANDRIAUS, gimė 1901 Marijampolės apsk. Veiverių kaime. Mokytojas. Suimtas Šiauliųose 1940 liepos mėnesį ir pervežtas į Kauno 9-tą fortą. Žinančiu epiu jo likimą ieško RIBINSKAS A., gyvenantis Kaune, P. Mirkos 7-5-tol. 22-62-52.

SADAUSKAS KAZYS, KAZIO, gimė 1908. Gyveno Vilijampolės apskrityje Raudondvario valsčiuje Lemonkos kaime pas savo tėtą STANKEVIČIENĘ Reg. nr. 1947.04.13 buvo areštuotas ir uždarytas Raudondvario daboklėje. Po trijų dienų labai sumuštę ir vos bepaeinančią ji įmetė į sunkvežimį ir išvežę. Buvusius Raudondvario vadovus Čiaiką Franą, Kudrijašovą ir kitus, žinancius apie Sadausko likimą, prašome rašyti DAVYDAUSKIENEI J., gyvenančiai Kaune. Krėvos 11-3, tel. 205607.

SAINKAUSKAITĖ PALMIRA gimė 1929. Už pabėgimą iš tremties 1952-1953 kalėjo Lietuvoje. 1958-1959 dirbo Kauno klinikinėje ligoninėje med. seserimi. Su ja susitikti labai nori TRASKYS ANTANAS besigydantis Kaune, Raudanojo Kryžiaus tub. ligoninės I sk. 3 pat.

SANKUS VIKTORAS, KAZIO, gimė 1914. Gyveno Kau-
ne. Dirbo darbininku. 1950 buvo areštuotas ir dingę.
Minančiu apie jo likimą ieško TOLIŪSIENĖ, gyvenan-
či 235915 Teuragės raj. Skaudutiškė Vilnius 59.

SEIBUTYTÉ BIRUTÉ, Rokiškio raj. Ragelių progimnazijos mokytoja. Išremta 1947 ar 1948. Žinančių apie jos likimą ieško RAUDONIEMĘ A., gyvenanti 235493 Kelmės rajonas Tytuvėnai. Bžero 18.

SENUTA JULIUS gimus mnždaug 1910. 1948 kalėjo
Komi ATSR Intoje lagpunktė Nr.3. Žinančiu apie jo
likimą ieško Akstinės K., gyvenantis Druskininkuose,
Ratnyčios 17.

SIRGIDAS FELIKSAS, JUOZO, gimus 1916. I kariuomenė
naudotas 1937.09.22. Tarnavo 1 gausų pulko 2-
ame eskadrono. 1943 gyveno Vilniuje, Teatro 4-10.
Dirbo policininku. 1944 diingo. Žinančius jo likimą
prašomu parašyti, adresu 233000 Kaunas, Donelaičio 70B, „Tremtinui“.

STANKEVIČIUS JUOZAS. Gyveno Marijampolės apskr.
Kazlų Rūdos valsč. Dambravinos kaimo. 1944 buvo
suimtas ir diingo. Žinančius apie jo likimą ieško
VALIULIENĖ, gyvenanti 235900 Teuragėje, Gegužės
1-osios 25.

Žinančius apie jų likimą prašome pranešti "Tremtinio" redakcijai.

Kovokime už Tarybu, Valdžia,

Šiu metu balandžio 5 d. laikraštyje "Kauno
Tiesa" Nr.80(12864) paskelbta, kad LKP miesto ko-
miteto biuras Vidaus reikalų valdybos viršininku
patvirtino Joną Liaudanską, o jo pavaduotoju -
Algirdą Andriulevičių. Mes neturime nieko prieš
tuos asmenis, tačiau protestuojame, kad LKP pasis-
vina teisę tvirtinti pareigūnus, kurių tarnybinių
veiklos susijusi su visos visuomenės gyvenimu.
LKP, kuri, beje, neteisėtai taip vadina, yra su-
sikompromitavusi partija. Rinkimuose į TSRS AT
jos siūlomi kandidatai gavo minimalų kiekį balsų
tik maža dalis. Lietuvos liaudies romiai šią visu-
meninę organizaciją manome, kad milicijos aukštėsni
pareigūnai turėtų būti renkami, ypač dabar, kai kri-
to gyventojų realus pragyvenimo lygis ir padažnė-
jo išairių nusikaltimų. Komunistų partijos funkcio-
nieriams jau laikas atiduoti veldžią Taryboms.

Susivienijimo "Banga"
dirbantieji;
A.Rakauskas ir kt.

Atsiliepkite kariai

Renkama medžiaga apie Lietuviškojo 29 Šaulių
teritorinio korpuso istoriją, jo karininkų ir ka-
relvių tragišką likimą. Numatoma parašyti šio kor-
puso istoriją. Atsiliepimus, prisiminimus siqskite
adresu: 232043 Vilnius, Erfurto 50-69, Antanui
Martinioniciui arba "Tremtinio" redakcijai.

"T" inf.

Telegrama Gruzijai

Tbilisis, Leonidze 2, Gruzijos Liaudies Fronui
Giga Zoržoriani.

Nuoširdžiai užjauciamė žuvusiuju šeimas ir
artimuosius, o taip pat visą gruzinų tautą.
Reiškiama solidarumą bendroje kovoje.

Lietuvos respublikinio klubo
"Tremtinys" taryba

Įkurtas Lietuvos Demokra- tu Partijos Kauno skyrius

Balandžio 19 dieną ivyko Lietuvos Demokratijos
partijos Kauno skyriaus išplėstinius susirinkimus,
kuriame dalyvavo LDP Politinės organizacijos Tarybos
narai P.Pedeliūnas, P.Vaitiekūnas, J.Gelažius.
Aptaros pagrindinės LDP Kauno skyriaus veiklos kryp-
tys. Pritarta pagrindiniams LDP tikslui - atkurti lais-
vą, nepriklausomą ir demokratinę Lietuvos valstybę,
kurioje suveneri Valstybės valdžia priklausytų Tau-
tai ir būtų vykdoma Tarybų išrinktų demokratinių bū-
du. Sudaryta LDP Kauno skyriaus organizacijos Taryba.
Karto jai pavesta organizuoti naujų partijos narų
priėmimą, sudarius mandatinę komisiją, ir kuopelių
registravimą Kauno mieste ir rajone.

Balandžio 24 d. ivyko pirmas LDP Kauno skyriaus
organizacijos Tarybos posėdis. Ivertinta politinė pa-
dėtis Lietuvoje. Aptarti organizacinių ir kiti veiklos
klausimai. Nutarta surengti LDP Kauno skyriaus
susitikimą su visuomene.

Apie priėmimą i LDP gretas ir kuopelių steigi-
mą galima teigti nuo 18 val. iki 20 val. telefono:

207069 - Darius Balkė
731628 - Albinas Telksnys

LDP Kauno skyriaus organizacijos Taryba

Pakeitė adresą,

Lietuvos Tautinė Jaunimo Sajungos "Jaunoji Lietuva"
išskirė M.Valančiaus Blaivybės Sąjūdžio patalpose:
Kaunas, 233000
Ožeškienės 16, tel. 20 59 55
Darbo laikas: 13-18 val., kiekvieną dieną,
išskyrus šeštadienį ir sekmadienį.

"T" inf.

Tikiuosi pagalbos

Regis, žinomas, išgyventas, suprantamas
kiekviename Lietuvos žemės lopinėlis ...

Apsidairykime. Atidžiau pažvelkime į
pamiskes, miškus, laukų plynnes. Atsargiai
žingsniais pereikime krūmokšnius aplagu-
sius upių ir upeliukų pakrantės. Vos pastebi-
mė, žabgalius apkritę, žole spželę, tylos,
tarytum kažkieno kalte slėpdami, leukia žmo-
gaus etmianties maži žemės kauburėliai: kero
ir pokario metais žuvusiuju kapui...

Tolsta paeities įvykiai. Tarpsta likę
gyvi liudininkai. Dar mežumėlė - ir bus nu-
traukta paskutinė atminties gija. Amžiams
paslėpusi kažkieno vardę, žygabarį, kalte...

Pasiryžau surinkti žinias apie Jonavos,
Ukmergės, Kėdainių, Raseinių, Jurbarko, Tauro-
gės nežinomas kapavietes. Tikiuosi ir jona-
viečių nuciauždžios paramos. Mano adresas:
Jonava, Rambyno 15.

A. ČEKAITIS

LEIDINYJE SPAUDINAMU AUTORIU NUOMONE NEVISADA
SUTAMPA SU REDAKCIJOS NUOMONE.

REDAKTORIUS Jaroslavas BANEVIČIUS, tel. 20-67-35
Dailininkas Sigitas STACIONAITIS
Leidinių spaudai paruošė: Danguolė AUSTINSKIENĖ, Liudas
DAMBRAUSKAS, Algimantas MARKUNAS, Birutė NEDZINSKIENĖ, Renata
KILIŪTė, Antanas PAULAVIČIUS, Valius SAVICKAS, Leonas
KOPČIŪNAS Pranas WIZBARAS ir Povilas VARANAUSKAS

Redakcijos adresas: 233000 Kaunas, Donelaičio 70^b